

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”

NET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Van het Hoofdbestuur. — Steuncomité-Parijs. — Beschouwingen over Adatrecht van Ned.-Indië. — Zij, die heengaan. — Indische Films. — Begrafenis van een Indische moeder te Amsterdam. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvuil. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften. I. Uit de Europeesche Pers. — II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Nagekomen Berichten. — Curaçao. — Uit den Verre Vreemde. — Aan allen die tot onze Vereeniging behooren. — Berichten der Afdelingen. — Mededeelingen. — In Nederland aangekomen Verlofgangers. — Met pensioen. — Mutatiestaat van 28 October tot 4 November 1931.

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Officieele mededeeling.

Nederland te Parijs in 1931.
Gedenkboek van de Nederlandsche Deelneming aan de Internationale Koloniale Tentoonstelling.
Uitgave van de Vereeniging „Oost en West”, ten bate van het Steuncomité Parijs.
Onder Redactie van Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., lid van het Hoofdbestuur van „Oost en West”.
Reeds hebben hun medewerking toegezegd de heeren Prof. Dr. L. P. le Cosquino de Bussy, Prof. J. G. van Eerde, P. A. J. Moojen, K. van der Veer, Dr. L. J. van der Waals, Dr. F. C. Wieder, R. Zuyderhoff, D. J. Balfoort en mevr. M. C. van Zeggelen.
Het boek zal worden gedrukt op Kunstdrukpapier en rijk worden geïllustreerd. De prijs zal bedragen f 5.— ingenaaid en f 6.50 in linnen stempelband.

In aansluiting met het vorenstaand worden zij, die foto's of andere afbeeldingen van het inwendige van het oorspronkelijke paviljoen of van verloren gegane voorwerpen onder hunne berusting hebben, uitgenodigd deze, met bijschrift, te willen toezenden aan den heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn. voornoemd, Singel 1, Deventer, opdat daarvan eventueel gebruik gemaakt kan worden bij de samenstelling van het Gedenkboek.
Desgewenscht ontvangt men een en ander weder terug.

GRATIS!

Zij die met of na 1 October 1931 als lid tot de Vereeniging toetreden (minimum contributie f 5.— 's jaars) ontvangen gratis het „Kolon. Weekblad” over het laatste kwartaal van dit jaar.

Steuncomité-Parijs.

Blijkens de laatste opgave in het K.W. van 29 October, was het resterend bedrag (behoudens alsnog te verevenen onkosten) ..... f 5135,33

Sindsdien werd uit Indië, van den heer H. D. Canne, q.q. ingezetenen te Bandjermasin, ontvangen een per giro door de Javasche Bank te Amsterdam overgemaakte som van ..... „ 692,72

Te samen f 5828,05

De Algemeene Onkosten, ongeveer f 1000,—, zullen van dit bedrag worden afgetrokken, waarna het netto-overschot aan het Uitvoerend Comité van de Parijsche tentoonstelling alsnog zal worden afgedragen.

De Generale Verantwoording in het volgend K.W.

HET STEUNCOMITÉ PARIJS.

SIMONIS' BEDDENMAGAZIJN
GROENMARKT 34 - DEN HAAG
OUDSTE SPECIAALZAAK

SOLIDE OPKLAPBEDDEN MET KAST V.A.F f29.50 GRATIS PLAATSEN DIVANBEDDEN VANAF f11.50 5595

Beschouwingen over adatrecht van Nederlandsch-Indië
door
Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

De slotaflevering van het IIe deel van het adatrecht van Nederlandsch-Indië, die ik bereids als zijnde op komst in het K. W. van eenigen tijd geleden aankondigde, is thans verschenen en met de registers mee, is dit lijvige tweede deel voltooid.
Opvallend is de titel van de Vde afdeling: „Verleden van het adatrecht van Nederlandsch-Indië”, maar tevens hoe dun deze afdeling is. Dit is nu geen verwijt aan den hooggeleerden schrijver, immers dadelijk valt de zinsnede, waarmee het eerste hoofdstuk een aanvang neemt, getiteld: „Rechtshistorie naast rechtsvergelijking”, op.
Immers zegt mr. Van Vollenhoven: „dit hoofdstuk en deze geheele afdeling trouwens, wordt een werk van negatie, een belijdenis van onkunde, een aansporing tot bescheidenheid. Aan een synchronistisch ingerichte Indonesische rechtsgeschiedenis valt voorshands niet te denken; op zijn hoogst aan fossie historien van het adatrecht naast een schets van losse groeiprocessen. Ware het anders, hadde de mogelijkheid bestaan om het verleden van het adatrecht te teekenen met eenige historische stelligheid, de beschrijving van dat verleden zou aan die van de huidige gesteldheid van het adatrecht (de afdelingen II, III en IV van dit werk) hebben moeten voorafgaan. Meer nog als dan zou het plicht zijn geweest, voor de onderscheiden rechtskringen, duidelijke rechtshistorische tijdperken af te bakenen. Doch op het oogenblik kan van niets daarvan sprake wezen, gelijk zal blijken.”¹⁾
Het klinkt droevig: er is dus gebrek aan voldoende materiaal en niettegenstaande dat zijn er bergen papier geschreven over rechtsgeschiedenis, echter gebaseerd op dikwijls..... pure fantasie of wel die beschrijving doet zich voor in den vorm van vergelijking van minder geavanceerde met meer voortgeschreden rechtstoestanden binnen één rechtskring van thans. Soms verrassende en aannemelijke uitkomsten werden verkregen, doch alles blijft staan op leemen voeten. Immers ook hier is gelegenheid om de verbeelding te laten spreken en dat zij parten gespeeld heeft aan menigeen, daarvan kan menig schriftuur getuigen.
Zijn er zakelijke, maar ook gedateerde gegevens uit den oer-tijd, waaronder dan te verstaan, den tijd, voor dat Spanjolen en Portugeezen, Britten en Nederlanders in den Archipel neer kwamen strijken? Er bestaan verhalen, die spreken van outtijds — de lezer moet maar raden, wanneer dat is geweest — verhalen, die zich kenmerken door hun kinderlijkheid, die ons echter door hun duisterheid, geen redelijken grond geven tot eenigen steun.

ALLE INLICHTINGEN GRATIS!
VRAAGT WONINGGIDS!

VESTIGT U TE HILVERSUM!!
„OLTHOFF'S LANDG. & WONINGBUREAU”
LANGESTRAAT 67 TEL. 1763

5295

Leden van „Oost en West”.
Het aangewezen adres voor 1e kwaliteit **Melk en Melkproducten** is de N.V. Melkinrichting „DE NIEUWE LANDBOUW” 5443
DEN HAAG: SCHEVENINGEN:
N.W. Buitensingel 50 Wassenaarschestr. 127
Telefoon 333855. Telefoon 550363.

Gemeubileerde Landhuisjes te Huur
op de Veluwe, temidden **BOSCH EN HEIDE**
In voor- en najaar speciaal voordeelige prijzen
Te bevragen bij 5059
LANDGOED REFUGIUM, ELSPEET, TEL. 3

P. G. C. HAJENIUS
OPGERICHT 1826 5467
AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE
Rokin 92/96 Noordeinde 64
SIGAREN SIGARETTEN, TABAK

Hotel = Café = Restaurant „TIVOLI”
Directeur: L. M. v. d. LAAR
Dirk Hoogenraadstr. 170, Scheveningen
Telefoon 556305 5236
Prima keuken — Billijke prijzen
Zomer en Winter geopend
— Volledig pension voor Indische Verlofgangers —

H.H. VERLOFGANGERS. Uw adres voor Kruideniers- en Koloniale Waren, tevens alle Indische ingrediënten, is **H. VERSCHUUR, Weimarstraat 176 hoek Beeklaan, Tel. 330804.** Wij leveren op maandrekening of contant naar verkiezing met 5 pCt. vaste korting. Grootere kwantums extra korting. Lijst van aanbevelingen van vele Indische familie's ter inzage. — Speciaal Poeder Koffie per pond f 1.20. Monsters gratis op aanvraag. 5252

WESSELING & Co.
ACCOUNTANCY EN BELASTINGZAKEN
LEIDEN, ST. AAGTENSTRAAT (h. Steenstr.)
TELEF. 2092 5635

5132.

Middelbare Technische School „AMSTERDAM”

Plantage Muidergracht 14

Opleidingen voor Werktuigbouw, Electrotechniek, Suiker-techniek, Chemische Techniek.

Bezitters van een einddiploma H.B.S. 5-j. met goede puntenlijst kunnen in het tweede studiejaar geplaatst worden.

Aanmeldingen vóór 1 December bij den Directeur.

5450

Corsetten voor zware figuren.
Corsetten voor sport.

Elastiek 5061
Corsetten.

Corselets.

Buikbanden.
VRAAGT ONS VAKKUNDIG ADVIES.

MAISON
DE RIDDER
Heerengracht 52a
Den Haag - Telef. 110957

Groote sorteering:

LEDIKANTEN
MATRASSEN
KARPETTEN

LINOLEUM enz.

en voor de Tropen o.a.

LEDIKANTEN met BALDAKIJK

Tule voor KLAMBOES - Kleurrijke Gordijnstoffen
Alleen prima kwaliteiten - Lage prijzen

Den Haag

In de Jan Hendrikstraat

5149

P van den Brul

VEENESTRAAT 15 DEN HAAG
HEEREN- en JONGENSKLEEDING
Speciale afdeling voor KLEEDING NAAR MAAT
Stalen, modelboekjes en prijscourant op aanvraag. 5264

Tweemaal per jaar (in Februari en in Augustus) zenden wij, uitsluitend aan particuliere bloemenliefhebbers, gratis onze fraaie, in koper-diepdruk uitgevoerde prijscourant, rijk geïllustreerd met natuurgetrouwe foto's. Deze prachtige en duidelijke handleiding voor het aanleggen en onderhouden van 'n bloementuin ligt ook klaar voor U! Vraagt spoedig Uw exemplaar aan bij:

n.v. L. Stassen Junior
Hillegom - Tel. 2257

Bloembollen - Planten - Zaden

ALLE ARTIKELEN
WORDEN GELEVERD
ONDER GARANTIE

PRACHTIGE

PRIJSCOURANT GRATIS

Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West” 5055

Een inspireerend woord werkt als een duwtje tegen den slinger van een stilstaande klok. (Maandblad „Succes”).

„WERELDMERK”

PIANOHANDEL

L. C. JACOBI

DEN HAAG - TEL. 331403

H. A. JACOBI

SOERABAYA

IBACH - KUHLA

STEINBERG

UEBEL - LECHLEITER

IN HUUR EN HUURKOOP

SPECIALAAL ADRES VOOR
TROPEN-PIANO'S
5572

KLEERMAGERIJ ANT. DISVELD

NIEUWE SCHOOLSTRAAT 111 - DEN HAAG

TELEFOON 115190

Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West” 5234

W. MULSTEGE

v/h M. EVELEIN

CONFISEUR-PATISSIER

Levering van Dinners voor alle feesten.

Speciaal adres voor de onvervalschte 5163

INDISCHE SPEKKOEK.

8 maal bekroond met hoogste onderscheiding.

Valeriusstraat 25 - Telef. 333366 - Den Haag

GEBR. VAN OOSTERHOUT - BREDA

GINNEKENSTRAAT 139 - BOSCHSTRAAT 10
TOLBRUGSTRAAT 12 - CERESSTRAAT 30
GINNEKENWEG 138 5291

KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES - FIJNE
VLEESCHWAREN - WIJNEN - ZUIDVRUCHTEN

MÄHLERS BANK N.V.

Opricht 1907.

AMSTERDAM

Telef. nos. 42852 (3 lijnen) 5056

3298

32985 Telegram-Adres: STEADYON

33487

COMMISSIONNAIR IN EFFECTEN

Door onzen uitgebreiden Effectenvoorraad zijn wij in de gelegenheid bijna alle fondsen op den dag van aankoop zelf te expedieren

Beleggingsadviezen

Weekbericht op aanvraag gratis

Geen Handelscrediet

Rek.-Courant, Provisie- en Kostenvrij

Op 31 December 1930 waren fondsen tot eene waarde van f 2.655.000.—, gerekend naar de koersen van dien dag, bij ons voor derden in administratie.

NOORDERKWEEKSCHOOL

„ABEL TASMAN” te DELFZIJK

Aan Ouders worden alle mogelijke inlichtingen verstrekt door den Directeur, voor plaatsing van hun zoon op bovengenoemde school.

(Leerlingen zijn intern). 5406

Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”.

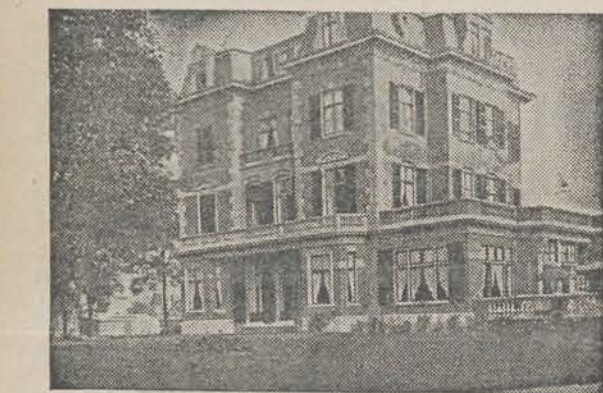
KAWEEETJE

AMERSFOORT

Industrie- en Huishoudkundige, Amersfoort

Opleiding tot Huishoudkundige. Duur der opleiding 2 j. Leertijd 17 jaar. Opleiding tot leerares bij het N.O. (Akte N VII, N VIII, N XVII, N XVIII. Schoolgeld extern f 150.—, intern f 1000.— (schoolgeld inbegrepen). 5629

De Directrice, C. J. TEN BOSCH.

HERSTELLINGSOORD

„Huize Maria Emalia Dorrepaal”

gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving met grooten tuin en waterpartij. Uiterst geschikt voor repatrieerenden en herstellenden, die, op advies van een geneesheer, eenigen tijd rust behoeven. Pension f 3.— à f 4.— per dag. Prospectus met alle gewenschte inlichtingen worden, op verzoek, toegezonden door de Directrice: West-Vlietweg 115, Voorburg. 5235

ANTHRACIET.

De firma ROMIJN levert Belgische Anthraciet, afm. 20/30 à f 2.10, afm. 30/50 à f 2.20 p. H.L., Belgische Eierkolen f 1.30 p. H.L. Geklopte Cokes en Parelcokes f 0.75. Steen- en gruisvrij. Maat bij aflevering. Hoofdkantoor: Van Ravesteijnstraat 166, Den Haag. Telef. 391077

5171

AMSTERDAM

Hotel-Restaurant „Terminus“
Warmoesstraat 111, Amsterdam C. Tel. 41836
50 kamers met stroomend koud en warm water. — Centrale verwarming. 5557

Verhuur-Inrichting van Luxe Fiat Automobielen
— 22660 Telefoonnummers 22669 —
Speciaal adres voor Toer- en Trouwwerk.
Garages: Albert Cuyppstraat 33-35 en Weesperplein 18.
AMSTERDAM 5489
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West“.

Meubelen — Complete Meubilering

Arnold Houtschilt N.V.
Singel 283 Amsterdam 5633

GINNEKEN

N.V. Wijnhandel ELSEVIER & ZOON
Telef. 1068. Raadhuisstraat 17. **GINNEKEN**
Na zes uur ons filiaal Telef. 2090. 5109
Speciaal adres voor fijne Bordeauxwijnen. — Leveringen voor onze Koloniën geschieden franco zonder verhooging. Leden van „Oost en West“ genieten 5 pCt. korting.

ROTTERDAM.

A. STREEFKERK 5086
Aert van Nesstraat 34, Rotterdam. — Tel. 57293.
Handel in **AARDAPPELEN, GROENTEN en FRUIT**

LEIDEN

LEIDSCHHE HOEDENFABRIEK
FOLQUINUS J. M. DAMAVE **LEIDEN**
HOOGE WOERD III
DAMESHOEDEN VOOR ELKEN LEEFTIJD EN PASVORM
Tevens reparatiën 5027

Het solide adres voor:

Haarden — Kachels — Kinderwagens
Lampen — Gascomforen en Gasfornuizen enz.
Nieuwe Rijn 24, Tel. 2525 en
Haarlemmerstraat 235, Tel. 1353.
W. ZAALBERG — LEIDEN. 5251

Is er sprake van oude rechtsoptekeningen?
Daarvan is nauwelijks sprake, klinkt de droeve klacht; uit den Hindoe-tijd kent men uit omstreeks 1000 een wet- of rechtsboek (Çiwaçāsana), van voor 1350 moet een op Bali teruggevonden wet- of rechtsboek zijn Koetaramánawa; uit Madjapahit stamt een wet- of rechtsboek Gadjamáda naar den rijkbestierder (1331—1364) geheeten; van later bestaat de Adigáma uit de vijftiende eeuw. Door de Gadjamáda zijn een groot aantal bijzonderheden over Oud-Javaansche rechtstoestanden bewaard gebleven. Dit alles komt dus van den kant van de bestuurders, onderging sterk den druk van het Hindusch schoolrecht en eischt geweldig werk in den vorm van veel tijd en arbeid eischende schifting. Daarnaast weet men weinig van Javaansche rechtsgeleerdheid; ook in de Philippijnen zit men met de handen in het haar over een z.g.n. Philippijnsch rechtsboek in het Bisaya geschreven of het van 1433 is, wordt betwijfeld, in alle gevallen waar zit het origineel in het Bisaya? Over de z.g.n. Madagassische verhalen der koningen, die echter tot het opsporen van oud adatrecht nog niet dienstbaar gemaakt zijn, wordt het oordeel dus van zelf opgeschort, tot tijd en wijle het onderzoek van Fransche zijde heeft plaats gehad.

Opvallend zijn de oorkonden van weleer, die uitsluitend tot oud-Bali, oud-Java en Palembang en de Lampoengs beperkt zijn, gesteld in steen, op koper of beschreven op lontarblad, voorstellende rechtshandelingen van vorsten en grooten, hoofdzakelijk. Gevonden zijn gedateerde oorkonden uit het Oud-maleisch, twee bij Palembang, een Bangkasche, voorts een uit de 13e eeuw uit Pagarroeojoeng, in het tegenwoordige Tanah Data (Minangkabau).

Oude vorstenedicten zijn aanwijsbaar voor centraal-Madagascar, voor Bali en Lombok en de angger's van Java.

En nu de vreemdelingen: schaarsch zijn de gegevens voor rechtshistorie uit Middeleeuwsche Chinese gegevens. Portugeezen en Spanjaarden hebben hun berichtgevers gehad. Dan zijn leerzaam de verdragen der V. O. C. met de Indische vorsten en republieken, voor zoover zij vastleggen concrete toestanden en benamingen bij hun komst in Oost-Indië; vergelijk het door prof. mr. Heeres in de Bijdragen

Geen Radio Distributie!

heeft U noodig, terwijl U bezitter kunt worden van de nieuwste **PHILIPS-RADIO**, waarmee U geheel Europa kunt beluisteren. Maak ons Uw verlangen kenbaar en wij demonstreeren te Uwen huize, zonder eenige verplichting. 1918

f 1.75
per week

Ingenieursbureau M.E.T.H.A.
NOORDEINDE 100a, DEN HAAG — Tel. 113815

f 1.75
per week

uitgegeven Corpus diplomaticum Neerlandico-Indicum, waarvan in dit jaar het IIe deel is verschenen. Het beste Compagnies-materiaal is van Ryckloff van Goens over Java (1655—1656) en van Joan Fredrik Gobius over Java (1717).

Demmer over Ambon (1647), Speelman over Java (1677) en de vele gegevens door De Haan in Priangan (1910—1912) verwerkt.

Nog blijft over het onderzoek in Nederlandsche en Indische archieven naar adatrechtsgegevens uit ouden tijd, waarnaast nasporingen in de huisarchieven der Javaansche regentsfamilies zeer aan te bevelen is.

De 19e eeuw bracht vele onderzoekers: Marsden, Muntinghe, Raffles, Crawford, later Willer, Wilken, Lieftrick, Helfrich, Westenberg. Als monument van primaire waarde moet geacht worden te zijn: het eindresumé over dorps- en grondenrecht op Java 1876—1896.

Oud-rechtsmateriaal opgedolven bestaat, zoo voor de Vorstenlanden door Rouffaer, voor West- en Oost-Java en de Lampoengs door A. R. Kern, tegenwoordig lector te Leiden en door Van Royen en Wink voor Zuid-Sumatra.

Burgers' poging in 1928 om Java-toestanden van desa-recht uit 1867, gelijk gebleken is uit het eindresumé, waarvan zoeven sprake was, te vergelijken met wat thans is, verdient vermelding.

Oudere toestanden van adatrecht vindt men nog in de verre berg-dorpen van Bali, in den Tengger en bij de Badoeys in West-Java, (Bantam), alsmede in het dati-stelsel op Ambon.

Dan zijn er nog historische gegevens van adatrecht uit streken, welks recht thans niet meer is terug te vinden, zoo van de zeven Banda-eilanden, de rapporten uit de 17e eeuw, opgenomen in het derde deel der Bijdragen, leveren ons over, wat eens bestaan heeft. Over de historie van Chineesch adatrecht binnen Indië dienen wij maar te zwijgen, we weten er nog niets van.

De vraag laat de schrijver volgen, van welke methode werd gebruik gemaakt door de adatrechtstudie met betrekking tot het weinige wat gevonden is aan historisch materiaal. Wilken doet aan de rechtsvergelijkende methode, anderen daarentegen, zooals: Riedel, Rouffaer, Hasselman, Roo de la Faille en de jongeren werken met goed geconstateerd historisch materiaal.

En als het rechtshistorische, dateerbare materiaal de vorschers in den steek laat, dan vallen zij aan volgens de methode der rechtsvergelijking, het eerst door Wilken en daarna door Van Ossenbruggen; het is natuurlijk glibberig terrein, het is werk van gissen en onderstellen, van fantasie, van wagen; daaruit kan echter iets goeds gebrouwen worden, mits men maar met de beide beenen op den grond blijft, dus de baan van het weten houdt, de vaststaande gegevens combineert.

Rechtshistorie gepaard aan rechtsvergelijking, zooals Lieftrick en Holleman dit toepasten, kan een ontwikkelingsgang doen ontdekken, dien men met rechtshistorie alleen niet licht zou zijn op het spoor gekomen; al bestaat daarbij de kans, dat een natuurlijke rechtsgroei kan gestoord zijn door ontlening of nabootsing dan wel door gedwongen wijziging van bovenaf en het gevaar, dat men zich moet weerhouden van het mijmeren over tijden, waarvan alle heugenis is verdwenen, gelijk Van Vollenhoven zulks uitdrukt¹⁾.

Is dat de inleiding feitelijk tot deze magere afdeling, de schrijver heeft gelijk door den lezer voor te houden, dat hij alle op losse schroeven staande, doch in overvloedige mate aanwezige gissingen niet zoo maar zal vermelden en voorts — naar des schrijvers inzicht het ergst — dat geen rekening gehouden zal worden met wat de vergelijkende methode reeds geleerd heeft voor andere rechtsfamilies dan de Indonesische en al schuilt daarin een kostbare kans om op een idee, op een inval te komen, de greep voor één arbeider is te wijf.

In dit verband herinner ik er aan, wat wijlen Josef Kohler gedaan heeft tijdens zijn professoraat te Berlijn, waarvan men de vruchten in het „Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft“ kan vinden. Of dit een ieder echter bevredigd heeft, daarover zal ik hier maar zwijgen.

¹⁾ II 763.

²⁾ II 770.

Zij die heengaan....

W. N. Tuyl Schuitemaker, oud-Indisch hoofdambtenaar in Den Haag op 27 October j.l. overleden.

Zij die naar Holland komen....

De heer P. de Kat Angelino, inspecteur bij het kantoor van den Arbeid en o.m. bekend om zijn rapporten over den toestand in de batikkerij, vertrok 7 October van Batavia naar Holland.

Indische films

door
VICTOR IDO.

De Soep.

Hij kende zijn vrouwtje, wist van haar ijdelheidjes af en vond het in beginsel niet zoo goed, dat ze in het openbaar zich liet hooren, al had ze 'n lieve stem. Maar toch, toen ze een vleidend verzoek tot medewerking kreeg voor een concert en dit haar zoo gelukkig maakte, wilde hij haar zijn toestemming niet onthouden. Misschien zou een ernstige critiek haar meer zelfkennis bijbrengen en kunnen bewerkten, wat hem moeilijk viel: haar het optreden voor een groot publiek ontraden.

Zij zong dan en de volle zaal, haar kennend als stadgenoot en dilettante, had haar hartelijk en aanmoedigend toegejuicht. Na het concert hadden vele vrienden en kennissen met lieve lachjes en dikke woorden het gelukkige vrouwtje gecompimenteerd en zij moest een aantal bloemstukken in ontvangst nemen, waaronder van groote waarde en heelemaal niet in verhouding tot hetgeen zij gepresteerd had. Doch het succes, de helverlichte zaal, de champagne, de lofuitingen harer omgeving, de sterke bloemengeur — dat alles bedwelmd haar. Haar hartje zwol van trots en ijdelheid en soms schoot haar de gedachte door het hoofd, dat ze zeker niet minder talent had dan de zangeressen van naam en beroep, die men gewoon was in haar vriendenkring te noemen als er over kunst gesproken werd.

Den volgenden middag kwam de krant. Beiden, zij en haar man, hadden het elkaar niet bekend, hoe ze gedurende den ganschen dag hun gedachten

niet bij hun werk konden houden. Op kantoor moest hij, of hij wilde of niet, telkens denken aan wat er vanavond toch wel in de krant over zijn vrouw zou te lezen staan en in zijn angst, dat er misschien iets ongunstigs over haar geschreven zou worden, kon hij 's middags geen stukje eten door z'n keel krijgen, liet hij de onaangeroerde lunch in den etensdrager door den bediende verorberen, want „mevrouw mocht niet weten, dat mijnheer vandaag niet gegeten had”.

En zij had thuis van alles geprobeerd: piano gespeeld, een mailbrief begonnen, een roman ter hand genomen, illustraties van de leestrommel ingekeken, zich met de keuken willen bemoeien — maar niets ging haar van harte af. Het vlotte niet, het ontbrak haar aan lust en toewijding en al-maar-door werd haar aandacht magnetisch getrokken door de krant, die ze in haar verbeelding vanavond reeds zag brengen. Al die bezigheids-probeersels moe, deed ze ten laatste niets anders dan heen en weer door het huis loopen met van innerlijke zenuwachtigheid ijskoude voeten, terwijl de uren schenen te kruipen.

Nu eens verlangde ze vurig, dat het vijf uur zou zijn: krantentijd, maar dan plots kromp ze meén van angst bij het denkbeeld, dat ze 'n slechte critiek zou krijgen. En dan weer was ze kinderlijk blij, dat het nog lang geen vijf uur was. Haar middags'aapje had ze opgegeven: na enkele malen in haar bed naar alle zijden gewoeld te hebben, kon ze door allerlei akelige critiek-gedachten den dut niet vatten, sprong er uit en bleef op.

Eindelijk, eindelijk vijf uur.

Haar man was thuisgekomen en had haar met opgewekt gezicht de krant uit de benedenstad meegebracht.

Ik feliciteer je, vrouwtje, zei hij, ze hebben goed over je geschreven.

Zijn opgeruimde toon stelde haar aanvankelijk gerust. Haar handen en voeten werden weer normaal warm, terwijl hij verklaarde de critiek zeer juist en welwillend te vinden, niettegenstaande enkele technische opmerkingen, welke er in voorkwamen. Zij had nu ook gelezen, legde de krant op tafel neer, maar ze pruilde, vond die opmerkingen onjuist en onbillijk en onaardig: zij was toch maar een dilettante, niet waar? die 't louter voor haar genoegen deed en er géén geld voor ontving... En het publiek had toch geweldig geapplaudiseerd. Waarom moest zoo'n criticus nu dat genoegen bederven en roet in het eten gooien? Zij was gisteravond zoo gelukkig en nu...! O! ze kon dien criticus niet uitstaan! Had hij dan zoo maar het recht, haar, de vrouw van een achtenswaardig man, met een vrij hooge positie, in de krant iets te zeggen, dat zij niet aangenaam vond? Wie was hij? Wat was hij? Neen, ze had mogen verwachten, dat haar medewerking werd gewaardeerd, zóó dat haar onaangenaamheden werden bespaard.

Maar vrouwtje lief, zei haar man troostend, je wist toch vooraf, dat je je aan critiek blootstelt als je optreedt in het openbaar.

Ja wel, maar... toch niet aan zóó 'n critiek, antwoordde ze gemelijk.

Nou, die critiek is waarlijk niet slecht.

Och ja, natuurlijk, jij...

Neen, toe, wees eerlijk, erken, dat die critiek waarheid bevat. De opmerking over je hooge register...

Maar mijn andere registers zijn toch goed, waarom schrijft-ie dáár niet over?

Dat 's vanzelf sprekend. Als die óók niet goed waren... Heusch, vrouwtjelief, die opmerking hindert je, omdat je een onverdeeld gunstige critiek verwacht het. Maar dat kán toch niet, is 't wel? Je zegt zelf, dat je maar een dilettante bent, je kunt je dus niet vergelijken met beroepszangeressen.

Ik vergelijk mij er niet mee, maar hij, die criticus, die doet 't juist, door zulke opmerkingen. Dat is onbillijk.

Enfin, laten we er niet over kibbelen, wijfje; kunnen we nog niet eten? 't Is bij negenen.

Hij keek op zijn horloge en zette dit met de huisklok gelijk. Zij had nog steeds 'n sip gezicht, kon zich maar niet verzoenen met de krant. Zuchtend stond ze toen op en begon soep op te scheppen. Onderwijl zei ze:

Stel je van het eten maar niet te veel voor, vent. Deze kokkin, een plaatsvervangster van onze, trouwe keukenprinses, die nu al 'n paar dagen ziek is, verstaat niet zooveel van koken als onze chauffeur. Misschien weet die er zelfs meer van. Proef nu de soep eens; ze is oneetbaar, zóó zout is ze.

Zij reikte hem een bord soep en hij, kalm en bedaard, begon daarvan te eten. Zij bestudeerde zijn eenigermate over het bord gebogen gezicht, in afwachting van wat hij zeggen zou. Doch hij bleef een poosje zwijgend doorlepen als iemand die stil geniet. Zij werd ongeduldig en vroeg:

Wel, hoe vin-je 't? Afschuwelijk hè? Hij veegde met het servet rustig zijn mond af en sprak:

'n Beetje hartig, maar daar hou ik wel van.

Nou, maar ik kan ze niet eten. Die lamme kokkin, ze bederft al mijn eten. Wacht, ik zal 't haar toch even zeggen...

Doe dat nu niet, kalmeerde hij, je windt je op voor zoo'n kleinigheid en...

'n Kleinigheid! Noem je dat 'n kleinigheid als ze mijn tafel...

Mijn soep, bedoel je. De andere schotels zien er toch heerlijk uit.

Als die dan ook niet goed waren, had ik haar al lang haar congé gegeven.

Welnu, al dat andere weegt immers wel op tegen dit ietwat zoute soepje. Gisteren zei je nog, dat deze kokkin jou overigens wel voldoet.

Ja, maar ze kan geen opmerking verdragen en ik moet 't haar toch zeggen. 't Is toch mijn plicht haar daarop te wijzen? En daarom...

Hij legde zijn mes en vork neer, zijn handen plat aan weerszijden van het bord en keek haar lang en vriendelijk aan, terwijl een zachte glimlach zich langzaam op zijn gelaat vertoonde.

Kom kindje, zei hij toen, zou je dat wel doen? Deze kokkin is maar plaatsvervangster, is... dilettante. Moeten we 't niet waardeeren, dat ze dat tenminste nog kan. Stel je je eens in haar plaats voor. 'n Dilettante....

Ja, dat ben ik ook, antwoordde ze met een begin van kalnte.

't Is eigenlijk haar werk niet.

't Lijkt wel wat op mijn optreden.

Ze voldoet overigens best...

Zooals ik gisteravond.

Alleen die ééne opmerking...

Ja, alleen die ééne.

Die toch niet verzwegen kon worden...

Neen... dat ging niet.

Omdat het de plicht van den criticus was...

Ja, 't was zijn plicht.

En die bovendien juist was...

Ja, die was... juist.

Maar die zeker iemand moeilijk verdragen kon....

Toen sprong zij van haar stoel op, liep op haar man toe en kustte hem hartelijk. Hij begreep haar spijt en verlegenheid, nam haar in zijn armen en zei:

Zij en ik, we mogen de krant nu wel dankbaar zijn, niet?

(„Onze Stem”).

Begravenis van een Indische moeder te Amsterdam.

In droeve plechtigheid, in allen eenvoud verenigden zich op Zaterdag 24 October '31 rondom de groeve van een Indische moeder op de Oosterbegraafplaats te Amsterdam Hollanders en Indiërs, waarover reeds het Handelsblad in zijn orgaan van 23 October zoo roerend was geschreven onder den titel: Het Soldatenhart — Liefde in Leed — o. m.:

Het is misschien niet meer dan een „geval”, zooals er zooveel zijn in de samenhooping van menschen, die stad heet. Maar het is een geval, dat even diep ontroert, omdat het grootsch is in zijn eenvoud.

In de Watergraafsmeer—Amsterdam—Oost, Archimedesweg, woonde een Indische moeder, echtgenoot van den heer Van Asdonck, die ambtenaar is bij de P.T.T. in Tegal. Moeder met de negen kinderen waren in Holland, omdat de oudste jongen van 17 jaar studeert voor de M. T. S. Het oudste meisje van 14 jaar volgde een cursus.

In het voorjaar, of later hoopte moeder met haar kinderen naar haar mooie land aan den evenaar terug te keeren.

Die hoop is niet in vervulling gegaan, want een paar dagen geleden ging moeder liggen..... Moeder sliep in en..... ontwaakte niet meer. „Zorg voor alles, lieve kind” was haar laatste woord aan het oudste meisje. Daar waren dan in het huis de negen kinderen zonder moeder..... en vader in Indië.

Wie denkt niet aan Victor Hugo's schoon gedicht, vertaald door De Genestet: Les pauvres Pecheurs — Arme Visschers?

De arme moeder, bij het naadren van den dood, wellicht voorvoelt,

Had — jongste teederheid! — het oudste meisje als opdracht doorgegeven:

„Zorg, lieve kind, voor alles!” ..... voor alles! Opdat, als doodskou haar de leden deed verstijven, haar kroost —

Negen in getal — zoo goed het kon, vèr van haar geboortegrond, Verzorgd mocht achter blijven.

Het moederwoord ging in vervulling. Zij hadden een vriend, de heer L. F. Kloet, oud-onderluitant van het Indische leger, wapenbroeder van Colijn, ridder M. W. O. 3de klasse. Naar hem liepen de kinderen toe, die in een aangrenzende straat woonde.

En de oude ijzervreter, drager van vele kruisen, toonde zich opnieuw ridder. Hij trok bij de kinderen in met zijn echtgenoot en is nu op 60-jarigen leeftijd gezinshoofd. Hij zal tot de vader een nadere beslissing neemt, voorloopig bewindvoerder worden. Met moed heeft hij zijn taak aanvaard, met den moed van een soldaat, die hart heeft.

N.V. Drogisterij

De „Salamander”

„De Haagsche Drogist”

Winkels door geheel Den Haag,

Rijswijk en Voorburg. 5050

Telefonische bestellingen onder no. 110454.

Het Paedologisch Instituut

te Amsterdam 5108

geeft paedagogische adviezen.

Directeur Prof. Dr. J. WATERINK.

Medisch Adviseur Prof. Dr. L. v. d. HORST.

INSTITUUT HOMMES

BYZ. HOOGERE BURGERSCHOOL A. 5, c.

HOOG ZAND

TWEE GERENOMMEERDE INTERNATEN.

PRIMA INDISCHE REFERENTIES.

5350

SCHOOLVEREENIGING

„INSTITUUT WOLTERS”

Surinamestraat 25 • Den Haag

OPLEIDING

voor Gymnasium, H.B.S. en Lyceum

KLEUTERKLASSE

voor kinderen van 3 tot 6 jaar

Inlichtingen dagelijks aan de school, liefst van 10 tot 11 uur

Telefoon 180347 De Directeur,

5075 U. ANDRINGA

Ook dit jaar slaagden wederom alle (32) leerlingen.

PENSION KLEIN

NICOLAAS WITSENSTRAAT 21

AMSTERDAM Centrum stad

— Telefoon 36398 — 5611

Op alle slaapkamers koud en warm water.

Prima referentiën. Families reductie.

Tramlijnen: 4, 5, 6, 7, 10, 11, 15, 16, 19, 20, 24, 25.

Halten: FREDERIKSPLEIN en WETERINGSCHANS

„Handelsschool voor de praktijk”

De overgang van school naar kantoor.

Eenjarige Dag- en Avondschool.

Stenografie . . . f 10. — per cursus van 3 maanden

Machineschrijven f 10. — per cursus van 3 maanden

Aanmelding van leerlingen dagelijks. 5237

Laan van Meerdervoort 650

TELEFOON 338202.

GRENDDEL'S

BOUW- EN WONINGBUREAU

Bilderdijklaan 37, Rijswijk Z.-H.

Telef. 118897

Gedipl. Beëd. Makelaar 5044

HET WONINGBUREAU VOOR RIJSWIJK EN OMSTREKEN

**KLEEDING
MEUBELEN
TAPYTEN enz.**

in 12 MAANDEN zeer discrete behandeling

DE **Centrale
Wafmagazijnen**
N.Z. VOORBURGWAL 312 - AMSTERDAM

Verbindingen te Den Haag - Rotterdam - Utrecht
— Levering door geheel Nederland — 5579

Slaat hij in den stillen nacht het oog op de sluimerende wichtjes, dan gelden ook hier de versregelen van het bovengenoemde gedicht:

Wat sluimeren ze zacht, hoe vredig aëmt hun borst en het vriendelijk mondje van elk der kleintjes lacht!

Wat zou ook de onschuld vreezen, zelfs niet den jongsten Dag!

En bij het ontwaken, ook dan denkt Vader Kloet:

Laat wriemelen, klauteren op mijn schoot, tot dat de boot — 12 Nov. hen voeren zal naar Vader, die hen..... wacht!

Zoo stonden stille, sprakeloos allen bij het graf en het was, of uit en door het koud arduin gesteente van Kloet's Generaal, niet ver vandaar, Van Heutz hem tegenriep: In Orde!... In Orde!... In Orde luitenant Kloet om Uw Eeremetaal is een palmtak van trouw en liefde in *diamant* geweven.....

Zoo leefde, stierf plotseling en werd liefderijk begraven de Indische moeder door onbekende vrienden ten overstaan van Hem, die kent noch bruin, noch blank of zwart, doch kinderen slechts.....

De heer Steketeë, de niet verre buurman, helpt de kinderen met raad en daad, samen met dien waren ridder vermeldde nog het Handelsblad.

In Nederlandsche aarde is de Indische moeder ter ruste gelegd, die vrede zal zijn, omdat de Nederlandsche liefde waakt over haar kinderen.

En als de vader in het verre land de droeve mare hoort, zal het hem een troost zijn, zijn kinderen te weten in beschermende handen.

Op het graf mocht op het verzoek van den zoon niet worden gesproken, hetgeen de heer Kloet eerbiedigde en de heer Steketeë op zijn verzoek in het kort dankte allen voor de betoonde belangstelling.....

Een laatste groet..... en stil keerden allen huiswaarts.....!

Van Week tot Week.

Van Maandag 26 October tot Zondag 1 November.

In Timor, de Molukken, West-Borneo en dergelijke streken is de bevolking — als gevolg der malaise in den handel met het buitenland — vrijwel geheel teruggekeerd tot de produkten-ruil, welke zij, betrekkelijk kort geleden eerst verving door de geld-huishouding. Voedselschaarste werd nog nergens opgemerkt.

Gevreesd wordt nog steeds voor eene uiteenspatting van de V. I. S. P. bij aldien geen ingrijpende reorganisatievoorstellen af zouden komen. De 13de a.s. wordt als een critieke dag beschouwd.

De opbrengst van de inkomstenbelasting ter Oostkust van Sumatra, welke normaal vier miljoen bedraagt, wordt voor 1932 geschat op f 2.300.000. De opbrengst van de vennootschapsbelasting, in 1929 circa 7 miljoen, is in 1930 teruggelopen tot 4 miljoen, terwijl de voor 1931 geraamde opbrengst 1½ miljoen gld. bedraagt; de raming van 1932 is f 500.000.

Bij de Staatsspoor zijn de bedrijfsuitgaven als gevolg van de per 1 Juli ingevoerde salarisverlaging en de verschillende bezuinigingsmaatregelen teruggelopen met bijna 7 miljoen gulden, terwijl de kapitaalsuitgaven met ongeveer 5 miljoen gulden werden beperkt.

Het bestuur van den Ned.-Ind. Plantersbond heeft in een audiëntie bij den gouverneur-generaal, onder overlegging van cijfers, de verwachting uitgesproken, dat zonder spoedige hulp van de rege-

Hierop letten!

Poeders en tabletten zijn **alleen echt**, als de verpakking voorzien is van den naam Mijnhardt. Let bij het koopen daar speciaal op, want dit alleen garandeert U de echtheid. 5492

ring binnen enkele maanden 75 procent der rubber-ondernemingen zal worden gesloten, wat naast armoede voor een deel der Inlandsche bevolking, werkloosheid voor 800 à 1200 planters zou beteekenen.

In de eerste drie kwartalen van 1931 zijn 43.000 koelies uit buitengewesten en buitenland naar Java teruggezonden, terwijl 2500 werden uitgezonden.

De Regeering heeft het ontslag per 31 December gelast van alle gepensioneerden en alle gehuwde ambtenaressen niet-kostwinsters. Afwijking is slechts om redenen van dringend dienstbelang mogelijk. De opvallende plaatsen mogen alleen worden bezet met gelijktijdige inkrimping van personeel elders.

De regeering heeft in overleg met de scheepvaartmaatschappijen besloten om alle reeds geboekte passages voor 1932 in overeenstemming met de nieuwe klasse-indeeling te brengen. Blijkbaar wordt niet alleen over bezuinigingen gepraat.

Van het aan Nederland voor 1931 gevraagde crediet van f 200 miljoen behoefde in verband met de consolidatie van vlottende schuld door leening niet meer dan f 117 miljoen te worden gebruikt. Voor 1932 zal het aangevraagde crediet belangrijk de f 200 miljoen overschrijden, daar het jaar naar schatting begint met een debet van f 140 miljoen en er omtrent een leening nog niets vaststaat. De aanvraag is reeds uitgegaan.

Voor geheel Ned.-Indië heeft de invoer in de periode Januari-September 1931 bedragen 1.693.800 ton met een waarde van f 418.000.000 tegen in 1930 2.233.500 ton met een waarde van f 648.900.000, de uitvoer resp. 6.037.600 ton met een waarde van f 636.200.000 tegen 7.357.000 ton met een waarde van f 915.800.000.

De leider van den Spoorbond, de heer Rooyackers, is gekozen tot voorzitter van het Verbond van Vereenigingen van Landsdienaren.

De president-directeur der K. P. M., de heer N. van Zalinge legt 1 Januari zijn functie neer en wordt opgevolgd door den directeur der K. P. M., den heer J. W. B. Everts. Tot directeur is benoemd de heer J. W. le Grand.

De radio-telefoonverbinding tusschen Medan en New-York werd 2 November geopend. Naar verluidt, zou de verbinding met Washington, hoewel sinds kort, tijdelijk verbeterd, nog altijd eenigzins precarie geacht worden te zijn.

Boven de formatie is tijdelijk met den rang en titel van assistent-resident ter beschikking van den gouverneur van Celebes gesteld de secretaris van het gouvernement der Molukken, P. Brouwer.

De Chineesche regeering te Nanking verzocht den Nederlandschen gezant, aan de regeering van Ned.-Indië te berichten, dat de nationale regeering met dankbaarheid het edelmoedige aanbod van de Ned.-Indische regeering om geneesheeren en medicijnen naar China te zenden, aanneemt.

Het Indisch Comité voor wetenschappelijke onderzoekingen heeft alle verzoeken voor exploratie in den archipel op het gebied van flora en fauna in verband met de tijdsomstandigheden afgewezen, met uitzondering van het verzoek inzake exploratie van Nieuw-Guinea op oconomisch gebied, waartoe een commissie werd ingesteld, die de mogelijkheid daarvan nader zal overwegen.

De dienst van particuliere landerijen is overgebracht naar het plaatselijk bestuur, waardoor de afzonderlijke dienst vervalt. De aankoop van particuliere landerijen is stopgezet.

De vereeniging Indië-Nederland (V. I. N.) heeft een commissie ingesteld, bestaande uit de heeren A. M. Hens, oud-lid v. d. R. v. N. I., voorz., L. Berkhout, oud-res., G. J. van Dongen, oud-res., M. B. van der Jagt, oud-gouv. v. Soerakarta, A. H. Maas Geesteranus, oud-dir. B.B., J. J. Mendelaar con. B. B. met verlof, K. J. A. Orie, ass.-res. met verlof, en C. Poortman, oud-res., leden aan welke de bestudeering is verzocht van het bestuurshervormingsplan voor de buitengewesten van Ned.-Indië, in het bijzonder over den bovenbouw.

Het Soer. Hbl. bepleit meer menselijkheid bij ontslag van suikeremployé's dan op de fabriek Koning Willem II werd betoond. Het beveelt toekenning van wachtgeld in bepaalde gevallen aan en wijst er op dat men blijkbaar nog geen juist begrip van wachtgeld heeft, doch meent te weten dat leidende figuren in de industrie thans hieraan aandacht schenken.

Den 28sten 's morgens braken te Paramaribo relletjes uit onder de werklozen, die echter spoedig konden worden beteugeld, zoodat den 30sten de rust weder volkomen hersteld scheen.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

Prins Mauritschool

der Ned. Herv. Gemeente

RESEDASTRAAT 26 - DEN HAAG

School voor L.O. met 7 leerjaren

Opleiding H.B.S., Gym-

nasium e.d. in 6 of

desgewenscht in 7 jaar

Cursussen in Fransch, Duitsch,

Engelsch en Handenarbeid

5628

STOFZUIGERS.

Speciale aanbieding van eenige machines, als Protos f 70.—, Electrolux compleet op stee f 65.—, Excelsior klein model f 45.—, gr. f 65.—, compleet, Regina f 65.—, Vampyr f 55.—, Premier f 42.— en andere demonstratiemachines met een jaar volle garantie. Inl. en demonstraties worden gaarne verstrekt. Betaling in overleg met den koper.

J. Schramade, Vaillantlaan 235, Den Haag, Tel. 334401.

Reparaties aan alle merken.

5219

H. BONEFAAS

Batavia - Bandoeng

Den Haag, Plein 18

UITZETTEN

voor Indië en Holland.

Lingerieën, Tafeldamast, Huishouddoeken, Bed-

linnens, Badgoederen. Tricotages, Jaegergoed.

(SCHOLL ENGBERTS & SCHOLTEN)

U koopt bij ons goede kwaliteit en goedkoop. Tel. 180665.

5282

's-Gravenhaagsche Zwem- en Badinrichting

Mauritskade — Telef. 113030

Twee afzonderlijke zwembassins voor dames en heeren den geheelen dag geopend. — Russische-, Turksche-, Electr. Licht-, Electr. Kuip-, Douche en Geneeskundige Baden.

— Tarief gratis op aanvraag — 5107

Het lokaal voor Wek. Publ. Veilingen LEIDSCHEGRACHT 76, AMSTERDAM

is een vertrouwde, reeds 30 jaren bestaande Inrichting, voor den verkoop van

Nette Inboedel en Kleeding

TELEFOON 49900

5466

W. J. GERDING & Co.

Makelaars

Zoonoodig verkoop en afrekening binnen één week

OUDE JENEVER

VAN BERCKEL & Co., Delft

5590

Hij is verstandig, die weet, wanneer hij abus is — en er voor uitkomt. (De Zakenwereld).

VAN MARLE EN BIGNELL
 Lange Voorhout 58 's-GRAVENHAGE
 —
KUNSTVEILINGEN MEUBELVEILINGEN TAPIJTVEILINGEN
 —
 Op aanvraag wordt Catalogus toegezonden

5551

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlucht

Een Prachtwerk over de Javaansche Danskunst.

Met bijzonderen dank ontvingen wij van de Uitgeversmaatschappij *Van Holkema en Warendorf* te Amsterdam, bovengenoemd, onlangs bij haar verschenen prachtwerk, ter bespreking in dit Weekblad, dat onder de oogen komt van zoovelen, in de kunstuitingen der Indonesiërs belangstellenden, die den kunstschilder *Th. B. van Lelyveld*, niet erkentelijk genoeg kunnen zijn, dat hij, op zulk een uitnemende wijze, over de zeker nog veel te weinig beschreven Javaansche Bewegings-kunst, zijn en ander licht heeft doen schijnen, tevens er lessen voor de toekomst der Westersche tooneelkunst aan verbindend.

Prof. *N. J. Krom* schrijft dan ook „Ter inleiding” o.m.:

„Wanneer in 1596 de Nederlanders voor het eerst naar Java komen en daar zien dansen, krijgen wij de beschrijving, dat zoowel mannen, als vrouwen dit doen „armen ende beenen van haer trekkende ende 't gheheele lichaam draeiende, als de Honden, die uyt haren nest comen cruypen”. Grof gezegd, teekent de uitgever der „Eerste Schipvaart in 1915” aan, maar toch goed nuchter waargenomen.

„Het heeft lang geduurd, eer die nuchtere waarneming plaats heeft gemaakt voor waardeering, en nog langer, eer die waardeering met eenig inzicht gepaard ging.

„De moeilijkheid blijft altijd, dat wie zich met vrucht aan de studie van exotische kunst wil wijden, kwaliteiten van den kunstenaar met die van den geleerde moet vereenigen.

„Dat wij nu dit werk over de Javaansche danskunst met zoo bijzonder groot genoegen inleiden, komt doordat hier een inderdaad welgeslaagde poging is gedaan om het onderwerp van beide zijden te bezien. De schrijver heeft geen moeite ontzien om uit een ten deele uiterst moeilijk hanteerbare literatuurmassa op te zoeken, wat noodig was, om een goed begrip van het wezen van den dans te benaderen en zijn ontwikkeling in Indië na te gaan.”

Zooals onze lezers zich zullen herinneren, wezen wij hier een kleine tiental jaren geleden reeds op een vrij uitvoerig geïllustreerd opstel van den heer *Van Lelyveld* over ditzelfde onderwerp in „Nederl.-Indië Oud en Nieuw” waarvan de Uitgeversmaatschappij „*Hadi-Poestaka*” toen ook afzonderlijke uitgave bezorgde.

Nu zegt schrijver in zijn „Voorwoord”, hoe het hem sedert niet ontbroken heeft aan aanmoediging om het niet te laten bij dat vluchtig tijdschrift-artikel en hoe *The Mirroz of Gesture*, door *Dr. Ananda K. Coomaraswamy*, conservator voor de Indische en Mohamedaansche Kunst aan het *Museum of Fine Arts* te Boston en *Gopala Kristnayya Duggirala* in 1917 uitgegeven Engelsche vertaling van een Sanskrit geschrift, waarin de gebaren werden omschreven, die bij het klassieke Indische tooneel een handeling of karakter symboliseerden, hem den weg hebben gewezen naar den, tot nu toe, nog niet bewezen oorsprong van den tooneeldans op Java. Na zorgvuldig onderzoek der talloze, daarin omschreven gebaren, heeft de schrijver n.l. den onloochenbaren samenhang kunnen vaststellen van den mimischen dans der oude Hindoes met den tegenwoordigen tooneeldans der Javanen.

Ook zegt hij:

„Het lag niet op mijn weg mij uitsluitend te bepalen tot den wetenschappelijken kant, integendeel, zooveel mogelijk is getracht om de

aesthetische hoedanigheden, die immers de kostbare kern vormen dezer klassieke Hindoe-Javaansche kunst, recht te doen wedervaren”.

Juist dit maakt het boek zoo lezenswaardig voor de velen die 't eens zijn met de door schrijver aangehaalde woorden van *Victor Goloubew*:

„On a trop ignoré, jusqu'à présent, l'existence dans l'Inde de traités consacrés à la théorie esthétique des lignes, des formes et des mouvements.”

Met toevoegingen van een 75-tal goedgekozen foto's verdeelt schrijver zijn stof in de volgende 17 hoofdstukken:

1. Ontstaan en beteekenis van den Dans.
2. Vroeger wanbegrip over de Javaansche Danskunst.
3. Het karakter van de Hindoesche kunst.
4. Het Hindoesche Tooneel en de Dans.
5. Eigenschappen van waarachtige Danskunst.
6. Herkomst en ontwikkeling van den Javaanschen Dans.
7. Gebaar en rythme bij de Javanen.
8. De Drie-eenheid: Tooneel—Dans—Muziek.
9. Verhalend karakter van den Tooneeldans.
10. Onderricht, handhoudingen en grondvormen.
11. Verdere bijzonderheden der Danstechniek.
12. De beide Danswijzen, de verdeling van den Dans in Categorieën.
13. De Liefdedans.
14. De Aesthetiek van den Javaanschen Dans.
15. Verband tusschen Dans en Gamelan.
16. Kleeding en opvoering.
17. De ceremonieele Hofdansen.

Hij voegt daaraan nog drie uitloopers toen, welke hij noemt:

De Toekomst, Besluit en Naklank.

Na in zijn eerste hoofdstuk uitvoerig beschreven te hebben hoe de dans, welke volgens vele geleerden reeds bestond in de oercultuur der vóór-historische tijden, moet ontstaan zijn bij de eerste prae-aninistische menschen, uit een, als bij kinderen, zeer sterke, onweerstaanbare drang tot nabootsing der bewegingen in de natuur, o.a. van de rivieren, van de zee, van de boomen enz. en hoe het, vooral bij den oermensch, aangeboren krachtig instinct voor rythme, al spoedig die gebaren deed uitvoeren in een zekere maat, waardoor de actie iets gewijds en plechtigs werd, terwijl de primitieve mensch later overtuigd was door die rythmische bewegingen een middel gevonden te hebben om zich kenbaar te maken aan de voor hem mysterieuze machten, die onbeperkt regeeren over de magische werkingsfeeren in de hen omringende natuur, wijst schrijver er op hoe de dans, als een soort toovermiddel, een oerkracht bij uitnemendheid en in zijn rudimentairen vorm, de vroegste ritueele uiting van den mensch, de eerste religieuze daad van alle volken en alle rassen was. Hij schrijft verder o.m.:

„In het geloof van vele volksstammen waren hunne dansen afkomstig van hoogere machten. Ook de oude Indiërs geloofden aan een goddelijke afkomst er van.

De Javanen verkondigen nu nog de legende, dat zij hunne danskunst te danken hebben aan de grootmoedigheid der goden en godinnen.”

(Deze schoone, diepzinnige legenden worden elders in het boek weergegeven.)

„Uit die sterk rythmische, fanatische dansen en uit de extitische dansen, waarbij de geest het bewustzijn verliest en de godheid zich in het lichaam begeeft, zijn alle andere dansen ontstaan. Zij waren de universele volken der beide werelddeelen en voor hen dus van zulk een groote cultureele beteekenis.

„Sinds de oudste tijden gingen religie en kunst mystiek en symboliek — ontstaan op denzelfden bodem van aninistische emoties, handelingen en gebeurtenissen — hand in hand. De rythmische mimiek kreeg door de groote verscheidenheid van dansmanifestaties, een stijgende beteekenis. Een logisch gevolg van haar vermogen, als uitdrukkingmiddel, was, dat zij bij alle volken toepassing vond en onmisbaar werd bij het oer-religieuze, minische tooneel, dat gewoonlijk bestond uit een soort mysterieus spel, waaruit zich later het drama ontwikkelde.”

Na uitgelegd te hebben, hoe tenslotte het drama zich van de religie losmaakte en de literatuur alleen op het tooneel den scepter ging zwaaien, ten koste echter van zijn invloed en schoonheid, eindigt schrijver dit interessante hoofdstuk met de uitspraak, dat: „alleen op Java, in het land der machtige vulkanen en der spiegelende sawah's, nog altijd het tooneel in zijn meest volmaakte vorm bestaat, n.l. door het behoud van en door de harmonische samenwerking van de drie onafscheidelijk elkaar steunende deelen: *drama, dans en muziek.*”

Terecht merkt schrijver ten slotte op:

„Daarom is op Java een danskunst nog levend in haar oorspronkelijken, kostbaren vorm.

Zij is symbolisch, expressief en bovendien wonder-schoon van plastiek gebleven.

De onschatbare waarde van deze overgebleven, gave, zeldzame kunst berust op tradities van eeuwen her.”

5288

FIRMA LAÇET EN JANSEN - UTRECHT
KLEERMAKERIJ 5168
KEISTRAAT 5 - TELEFOON 10418
 Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”
 — Coupeursbezoek door geheel Nederland —

Stookt „WALES” ANTHRACIET „ABERPERGWM”
 Afm. 20/30 m.M. . . f 2.75 p. H.L.
 „ 30/45 m.M. . . f 3.— p. H.L.
 Vraagt prijsopgave. 5052
 1e kwal. Duitsche Giet- en Brechcokes.
Fa. Klinkenberg & Co.'s Kolenhandel
 Tel. 12133 Westerdijk 54-56 Tel. 12133
UTRECHT

5125

De Indische Fijnproever
 kan alleen smakelijk vinden de origineele
OBLIES, (Kwee Semprong)
 welke verkrijgbaar zijn in blikjes van 25 stuks à f 0.60 per blikje, van 5187
G. J. GERRITSEN
 VALKENBOSCHLAAN 352, DEN HAAG — Tel. 332807

„SPORTHUIS”
 LAAN 18, hoek Hendrikstraat
 Telefoon 110924 - DEN HAAG
 Speciaal Huis voor alle sporten: o. a.
Hockey, Voetbal, Tennis enz.
 5281

Wij verhuren Auto's zonder chauffeur
 Uitsluitend nieuwe wagens, per dag, week of maand.
L. J. v. PUFFELEN, Weteringkade 83
 Telefoon 771602. — DEN HAAG (Holland). 5268

Dansinstituut v.d. Zanden
 SCHIEDAMSCHESINGEL 103B—105B — ROTTERDAM
 TELEFOON 51565 5591
 Een der goede adressen voor Indische verlofgangers.

KENNISGEVING
 Het Café-Restaurant
„T GOUDEN HOOFD”
 GROENMARKT — DEN HAAG
 is vanaf 1 OCTOBER jl. onder nieuwe Directie van
 A. WESTERGAARD (v.h. Restaurateur R'sche Lloyd)
HEINEKEN'S BIEREN 5271

PRIVÉ DANSLES 5174
DANSINSTITUUT H. J. TIMMER
 ARCHIMEDESSTR. 64 Tel. 337007, DEN HAAG

Wie de Schoen past trekt hem aan . . . . . in Bronkhorst goedkoopste Schoenenmagazijnen

Vlamingstraat 35
Den Haag 5581

Gedempte Gracht 3 - Theresiastraat 93 - Paul Krugerlaan 15 - Frederik Hendriklaan 234

Bruine Boxcalf Dames mollières met fantasie inzet 4.48
Dames zwarte en bruine lakmollières met cubahak (extra aanbieding) 5.75
Dames lakriemschoentjes met slangenleer en Fransche hak 5.25
Zwarte Boxcalf Jongens mollières vanaf 2.95
Bruine Boxcalf Jongens mollières vanaf 3.45

ALLES GEGARANDEERD

Natuurlijk wijdt schrijver ook zeer waardeerende woorden aan den door *Pangeran Soerjodiningrat* te Djocdja opgerichte Muziek-, Dans- Tooneelschool, *Krida Beksa Niromo*, welke onze lezers kennen. Later hopen wij nog meer aan dit prachtwerk van den heer Van Lelyveld te mogen ontleenen.

Wij hebben nu alleen uit het begin-hoofdstuk het een en ander aangehaald om onze lezers te toonen; hoe diep en tegelijk onderhoudend schrijver zijn onderwerp behandelt, zoodat 't mooie boek, ook voor leken op dit gebied een aangename en tegelijk leerzame lectuur is. Voor ons Westersch tooneel bevat het kostbare lessen. En met prof. Krom zijn wij het eens, dat het ook zeer waardevol is voor de kunstzinnige Javanen zelve en de intellectueele Indonesiërs in 't algemeen. Daarom hopen wij, dat het in veler handen zal komen en opperen daarbij de vraag: Of 't niet in de opvoedkunde lijn van het Indische Gouvernement zou liggen dit boek in meerdere exemplaren bij de gratis te verstrekken „Volkslectuur” te betrekken? Anders vreezen wij, dat de toch ifet overmatige prijs van f 12.50 voor de meeste inheemschen een zeer te betreuren, onoverkomelijk bezwaar zal zijn.

Wij willen hier eindigen met de overname van schrijver's poëtischen **Naklank**:

„Hoor... hoor...
Verweg, achter de duistere tuinen van den *Kraton*, klingen-klanken, in den stillen avond, de gouden klanken van de vorstelijke *gamelan*.

Een *gending* begeleidt den *wajang-wong*-dans van den hoogen heerscher.

Welke van de aangebeden helden zou er weer verschenen zijn — de Edele — trotsch getooid met vorstelijke gouden vleugels?

Welke kwade geesten — de Slechten — zouden zijn zonnigen weg versperren?

Welke *Déwi* — schoon als een ontluikende lotos — zou, licht zwevend in den zacht gebarenden dans de toeschouwers voeren naar de betooverende oorden der mystieke legende?

Hoor...
Liefelijk als droommuziek dingdongelen de *gamelan*-klanken in de serene kalmte van den zoelen avond.

Al de lichte sterren luisteren in de diepe duisternis van den oneindigen hemel.

Maar plots broemt de donder van de groote *gong*... dan zwijgen al de zingende *gamelan*-stemmen.

En 't is overal stil, een nacht zonder menschen, Verscholen insecten gonzen in de donzige schaduwen.

Goud-glanzende vonkjes warrelen door de donkerte. Het zijn, volgens het Indonesisch geloof, de zweefdansende zielen der fiere *Vshatuiga's* en der aanbiddelijk schoone *Dépi's*, die nog immer dwalen over Java's bodem en het illusie-wekkend licht ontsleken in het rustige gemoed van den droomenden Javaan.

In het immense meer van duisternis, dor vol geheimen, kondigt een haan het naderen aan van een nieuwen dag."

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

De depressie. Recht en macht.

Het conflict tusschen Japan en China is — n. h. o. van *De Loc.* (23/9 „Japan en China") — voor de wereld van veel geringer betekenis dan de *financieele, sociale en economische moeilijkheden* van dezen tijd. Deze laatste, die tezamen vormen, wat men de wereld-depressie noemt, en waarmede men de ontwrichting van het normale bestaan der volken en van hun onderling verkeer bedoelt, zijn van oneindig groot belang. De beslissingen vallen in Europa en Amerika. Ingrijpende internationale maatregelen stuiten af op politieke conflicten en onderling wantrouwen. Een nieuwe poging, binnen nationaal kader in Engeland ondernomen, de *tijdelijke afschaffing van den gouden standaard, gepaard aan een krachtig streven naar herstel van begrotingsevenwicht*, werkt internationaal zeer ver door. Het is mogelijk, dat deze nationale poging daardoor tot internationaal overleg van wezenlijke betekenis zal leiden. Het besef dat daarvan het voortbestaan van ons gansche maatschappelijk stelsel afhangt, zal daarbij een zoodanige stimulans moeten vormen, dat men eindelijk voor *werkelijke middelen* als schrapping der oorlogsschulden en vèrgaande beperking der wapeningen niet meer terugschrikt. *Die problemen* zijn voor de wereld, en daar-

mede voor ieder land, *Ned-Indië* inbegrepen, van primair belang; al het andere valt daarbij terug.

Uit de gebeurtenissen in Mantsjoerije trekt het *Soer. Hbl.* (26/9, 2de bl. „Recht en macht", Z.) een ernstige les. De Volkenbond is een prachtig instituut voor volken, die zich krachtig kunnen weren; men heeft zoo- veel Recht als men Macht heeft. Men moet steeds hopen, dat dit zal veranderen en dat ten slotte *de hooge beginselen van internationaal recht* het op den duur zullen winnen. China oogst wat het heeft gezaaid. Wanneer een volk aan de buitenwereld het beeld toont van broedertwist, burgerkrijg, verraad en omkoopbaarheid, dan trekt dit volk het vreemde avontuur tot zich. Hoewel het nog niet de tijd is een definitief oordeel uit te spreken over de werking van den Volkenbond, zit in hetgeen thans reeds mogelijk bleek eene waarschuwing voor hen, die streven naar *eenzijdige ontwapening*. De wereld heeft aan één China genoeg en de Hemel verhoede dat Nederland zou afdalen tot het niveau van een inwendig door partijchap- pen verscheurd land, weerloos naar buiten en eene gemakkelijke prooi van volken voor wie het volkenrecht, althans naar zijn beste principes, niet bestaat.

Onderwerpen van internationaal belang worden o.a. behandeld door het *Soer. Hbl.* (21 t/m. 26/9, 1ste bl.), *De Loc.* (19/9, blz. 4 „Br-Indië", prof. dr. P. Geyl; blz. 31 „Mandsjoerije"; 23/9 „Nederl. politiek", E.; blz. 33 „Geruchten"), de *Java-Bode* (24/9 „Japan en Mandsjoerije"; 25/9 „Het Volkenbondsverdrag; 26/9, 3de bl. „Om den Pacific"; 29/9 „Oorlogsstemming in Japan") en de *Deli Crt.* (28/9 en 3/10, 4de bl. „China's zorgen", O.)

Bezuiniging noodzakelijk.

De geheele wereldmarkt is verzadigd, d. w. z. op basis van het geringe doorsnee-inkomen der wereldbevolking. Waar thans nergens een symptoom van verbetering valt te constateeren, moet overal op drastische wijze worden bezuinigd. Duitsland en Oostenrijk waren vrijwel de eerste landen, die moesten bezuinigen; thans vraagt Engeland alle aandacht. Ook Frankrijk en de Ver. Staten lijden zwaar aan het euvel van opgeblazen budgets. Wat *Ned-Indië* betreft, staan wij — volgens het *Soer. Hbl.* (23/9, 4de bl. „Alg. Commercieel Overz.", B.) — pas in den aanvang van de bezuinigingsperiode; de volle terugslag van de dalende wereldconjunctuur zal zich hier pas het volgende jaar doen gevoelen. Het kapitaalarme Indië drijft op de Europeesche cultures, welke door den drang der omstandigheden genoodzaakt zullen zijn tal van fabrieken en ondernemingen te sluiten.

Inflatie is de waardedaling van het ruilmiddel als gevolg van een te ruime uitgifte van bankbiljetten door de circulatiebank. *Depreciatie* duidt op de verminderde waarde, welke aan een bepaalde valuta in het internationale ruil- en wisselverkeer wordt toegekend, wat thans plaats heeft met het pound Sterling. In Nederland heeft de Nederlandsche Bank verklaard, dat *de kans op inflatie niet aanwezig* is en inflatie dus niet verwacht wordt; de Nederlandsche Bank zal geen inflatie toelereeren, wat de Nederlandsche Regeering zich voor gezegd kan houden. In *Ned-Indië* gaf de pres. van de Javasche Bank, mr. dr. G. G. van Buttingha Wichers, als zijn oordeel te kennen, dat de Nederlandsche gulden op dit oogenblik op de goud-basis blijft; in deze crisis zijn de belangen van Ned-Indië en Nederland, wat aangaat den gulden, dermate samengesmolten, dat de mogelijkheid van een depreciatie van den Indischen gulden tegenover den Nederlandschen uitgesloten moet worden geacht. (*Java-Bode*, 28/9).

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (26/9, 2de bl. „De begroefingscommissie ingesteld"; „De pres. van de J. B. over den toestand"; 29/9, 3de bl. „De toestand"; „De pensioenen"), het *Soer. Hbl.* (23, 24 en 25/9, 4de bl. „De economische toestand van Indië"; 25/9, 2de bl. „Geldverspilling", Z.; 21 en 22/9, 2de bl. „Veelzijdige fout", Z.), de *Deli Crt.* (30/9, 2de bl. „De Crisis"), *De Loc.* (25/9, blz. 45 „De levenskosten"; „Voor de gezinnen"), *De Sum. Post* (30/9 „De vlucht voor de feiten"; 1/10 „Soberheid of weelde") en de *Java-Bode* (29/9 „Een ernstig woord tot onze ambtenaren").

Rubber-proefweg in Telok Betong.

Den 19den Sept. had de officieele opening plaats van

„VEBUGA" VERKOOPBUREAU VAN GASAPPARATEN „VEBUGA"

„VEBUGA"

ALLE VERWARMINGS- EN SANITAIRE ARTIKELEN

PIET HEINSTRAT 74
TELEFOON 333127, DEN HAAG
WIJ LEVEREN UITSLUITEND
EERSTE KLAS ARTIKELEN
— MET VOLLE GARANTIE —
VRAAGT ONS ADVIES 5156

„VEBUGA" UTRECHT „VEBUGA"

U F R A RADIO

Radio-toestellen, direct op het lichtnet aan te sluiten (geén accu en anodebatterij), met ingebouwd luidspreker. Smaakvolle uitvoering in gepolitoerd notenhout. — Prijs f 195.—

U F R A - RADIO — UTRECHT
Wittevrouwensingel 2 (5145) Tel. 16024

SCHEVENINGEN

Gevestigd: P. VAN GEER, Arts
GENTSCHESTRAAT 199 - TEL. 556338

Spreekuur 8-9 u. alle werkdagen, 1-2 niet voor Fondsleden. Zaterdagmiddags geen spreekuur. 5285

den rubber-proefweg in Telok Betong (*Soer. Hbl.* 24/9, 2de bl.) *Dr. ir. Hoedt* bracht hulde aan den administrateur van Redjosari, den heer *Van Suchtelen van de Haere*, en zijn assistent, den heer *Van Waveren*, voor de voortvarendheid, waarmede zij het procédé door eerstgenoemde en hem bedacht, ten uitvoer hadden gebracht. De heer *Van Suchtelen* van de Haere gaf vervolgens een uitlegging van de gevolgde werkwijze; hun idee week af van de tot nu toe gevolgde systemen, wijl zij de door hen gefabriceerde *rubber-asfalttegels als tusschenlaag en niet aan de oppervlakte* aanwendden. Door dit schokbrekers-principe hebben zij zich voorgesteld voor een naar verhouding zeer laag prijs eeweg aan te leggen, die toch een zwaar traffic toelaat. Mede namens zijn partner, *Dr. Hoedt*, betuigde hij zijn dankbaarheid aan den resident daarvoor, dat deze hen in staat had gesteld door dit proefstuk hun procédé aan de praktijk te toetsen. *De resident* sprak daarop de hoop uit, dat deze poging mocht leiden tot een groot succes, tot een aanzienlijk meerder verbruik van rubber. „Dat de victorie uit de Lampons moge aanvangen!" riep ten slotte spr. uit.

Cultuurzaken vinden wij voorts behandeld in *De Loc.* (22/9, blz. 33 „Suiker-zaken"), het *Bat. Nwsbl.* (24/9 „Sociaal besef"; 26/9 „De depressie"; 29/9 „Thee", fabriek geopend te Tjibitoe), het *Soer. Hbl.* (24/9 „Cultuurbelangen", *Dr. v. H.*) en de *Deli Crt.* (30/9, 4de bl. „Het rubberplan van Paterson; 3/10 „Vervroegde verscheping van tabak", in verband met de Amerikaanse tariefwetgeving).

De Europeaan in de koloniën.

De vorige generatie heeft te veel sloofjes voortgebracht, dan dat de *tegenwoordige vrouw* er voorloopig trots op wil gaan in de ware betekenis des woords huisvrouw te zijn! Volgens de *Deli Crt.* (3/10, 4de bl. „Br. van een Singkeh") is dit niet alzo bij onze Duitse naburen. In „Die Frauenbund der Deutschen Kolonial-Gesellschaft" hebben zij de gewichtige betekenis van de *vrouw als huisvrouw* vastgesteld. Op velerlei gebied steunt en helpt deze vereeniging. Onomwonden spreekt zij haar doel uit: „Zorg voor de Duitse vrouw, de moeders en hare kinderen, opdat zij een hechte Duitse eenheid blijven, een gezonde kern voor den wederopbouw van een eigen Duitsch koloniaal bezit! Zonder de vrouw geen waarachtig gezin. Zij is en blijft de *Kultuurdraagster* en slechts de vrouw, die zich dezen zedelijken plicht bewust is, trekke naar de koloniën, waar zij de Duitse gedachte te beleven, te verwerkelijken heeft." Waar men de Duitse vrouw ook ontmoet, tracht zij dit ideaal inderdaad te verwezenlijken. *Deze tijden* houden ook voor de vrouwen in *Ned-Indië* een waarschuwing in — meent de schrijfster —. De zekere toekomst ontvalt menigen thans plotseling; bij doorvoering van de Indianiseering van Indië zullen de mannen moeten opkomen voor het recht om hier te werken. De Hollandsche vrouwen moeten bewijzen, dat onze Westersche beschaving in

VOOR AL UWE REIZEN

Reisbureau LISSONE N.V. AMSTERDAM
Leidschestr. 5 — Dam 10

Reisbureau LINDEMAN N.V. DEN HAAG 5033 en elders
Groenmarkt 22

— N.V. Ned. Ind. Reisbureau LISSONE-LINDEMAN —
BATAVIA-CENTRUM: Rijswijkstraat 2 — SOERABAYA: Simpang 4

GENUA MARSEILLE PARIJS
Off. Informazioni C. I. T. W. F. WORST, EXPRINTER
Stazione P. Principe „Hotel Splendide" 2 rue Scribe

RISICO

Het risico voor U alléén te machtig... samenwerking met duizenden anderen is noodig. Levensverzekering is gezamenlijk risico dragen. Inlichtingen

NILMIJ

Hoofdinspecteur voor 's Gravenhage: F. J. MAHLMAN, Plaats 31a 5566

Ned.-Indië geen sinecure is, om ook van het Oosten in de toekomst een begrijpend meewerkend deel te maken van de wereldéénheid! De Hollanders moeten zorgen voor de instandhouding van het koloniaal bezit. Tal van kleine middelen bezit de vrouw om dit ideaal te helpen nastreven. Het is de taak van de Europeanen het ontzag en respect voor den blanke te verhoogen; waar het verloren is gegaan, te herwinnen.

In „De Rijkseenheid“ (5/8 „Zoekt op, wat u vereenigt“) geeft de heer A. de Geus met voorbeelden aan, dat wij in Ned.-Indië verder dan ooit af zijn van de associatie tusschen Europeanen en Inheemschen; elke groep wordt zich meer bewust van de innerlijke waarde. Onderling vertrouwen in elkaar's bedoelingen moet z. i. de eerste en eenige voorwaarde zijn voor het succes van een associatie. N. h. i. van de *Java-Bode* (23 en 24/9, „Aaneensluiting van Oost en West“, J. E. J.) zullen zij, die het Oostersche leven van nabij kennen en begrijpen, en tegenover den Oosterling van gelijke ontwikkeling den juisten toon en houding weten te vinden, door zijn levenswijze, gedachtengang, karaktereigenschaften en psyche aan te voelen, geen moeite hebben, om een welgemeend samengaan tot stand te brengen, waar contact noodig of wenschelijk geacht of door de omstandigheden aangegeven wordt. De Oosterling, hoe ontwikkeld hij ook moge zijn, zal niet op een aangename omgang met een beschaafden Westering mogen rekenen, als hij het vermogen mist, om zich in zekeren zin aan Westersche opvattingen, gewoonten en gebruiken aan te passen. Gelukkig zijn er in Ned.-Indië zoowel onder Westeringen als Oosterlingen velen, die de bestaande verschillen zooveel mogelijk nivelleeren, ten einde tot een toenadering te kunnen geraken. Al is de neiging tot toenadering tusschen Oost en West nog verre van algemeen, toch heeft zij zich in den loop der tijden ontwikkeld; het aantal sociale vereenigingen, clubs, instellingen, enz., waarin samenwerking en omgang tusschen personen van verschillende rassen plaats heeft, is toenemend. De praktijk heeft reeds uitgeezen, dat de scherpe kanten van verhoudingen tusschen Westeringen en Oosterlingen aan beide zijden geleidelijk afgerond worden. De basis, waarop de kans van samengaan en associatie gegrond is, moet zijn verkregen door rustigen en hechten bouw, waaraan door velen moet worden medegewerkt. De beschaafden in elk ras zullen de voorgangers moeten zijn, die in eigen kring de beginselen omtrent een humaan contact overbrengen, hun invloed aanwenden en de voorbeelden aangeven, waardoor de mogelijkheid tot individueele aaneensluiting in verdraagzaamheid zich uitbreidt over het geheele koloniale rijk.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (1/10 „Indonesiër“; 24/9, 2de bl. „P. P. P. I.“), de *Java-Bode* (8 en 9/9 „Inheemsch nationalisme“, J. E. J.), het *Soer. Hbl.* (7/9, 2de bl. „Gratieering Soekarno“, Z.; 15 en 18/9, 4de bl. „De Inlandsche Pers“), de *Loc.* (12/9, blz. 5 „Gaan en komen“, betr. den G.-G.) en het *Bat. Nwsbl.* (19/9, 2de bl. „Waarom?“, „Inlandsche stemmen“ en „De bestuurswisseling“).

Het Pathologisch Laboratorium.

De *Deli Crt.* (2 en 3/10) vertelt van den arbeid van het Pathologisch Laboratorium op Sumatra's Oostkust, dat den 3en October 1906 opgericht werd door de *Deli Mij.*, de *Senembah Mij.* en de, sindsdien verdwenen, *Medan Tabak Mij.* Van de tropische hygiëne en bacteriologie wist men destijds nog maar weinig af. *Pest*, *cholera* en tal van ziekten, vooral besmettelijke darmziekten, kwamen in 1906 ter S. O. K. voor. Dr. Kuenen bewees, dat de cholera hier door de immigranten werd binnengebracht. Het routine-onderzoek heeft zich steeds meer uitgebreid; de Wassermann-reactie heeft hierbij een groote rol gespeeld. In 1930 werden op dit gebied meer dan 10.000 onderzoekingen verricht. In 1910 begon men met de bereiding van cholera-vaccin, in 1915 met die van typhus-vaccin; in de drie

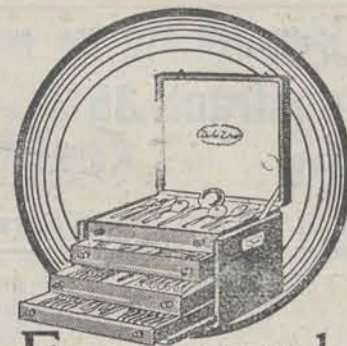
laatste jaren heeft men ieder jaar voor een half miljoen menschen pokstof bereid. Chemische onderzoekingen hadden in 1930 1300 maal plaats; voor pathologisch-anatomische onderzoekingen vindt men in de jaarverslagen voor 1930 het cijfer 900. De bacteriologische afdeling verrichtte in 1930 18.000 onderzoekingen. Het totaal onderzoekingen van het Path. Laboratorium overschreed in 1930 de 30.000. De statistische afdeling levert het materiaal dat de doctoren op de hoogte houdt van hetgeen ter S. O. K. op het gebied der ziekten omgaat. Naast het routine-onderzoek heeft het Path. Lab. krachtig aangepakt als groote vraagstukken zich voordeden, zoo ten aanzien van de beriberi (tijdens de oorlogsjaren, toen de kwaliteit van de rijst verminderde, de pest (in 1918) en de influenza-epidemie (in 1918). Een nieuw veld van onderzoek leverde in 1930 de denguekoorts op, waarmede prof. Snijders zich belastte. Thans onderzoekt men de mijtekoorts, de „pseudo-typhus van Deli“; op Java hoort men er vrijwel niets van. Veel aandacht wordt besteed aan het rinoscleroon. Deze ziekte, door een bacil veroorzaakt, gaat gepaard met verdikkingen van den neus; de haarden liggen in Oost-Europa, terwijl zij in Calcutta en Turkestan eveneens gevonden worden. De haard in Ned.-Indië, Samosir, werd eerst in 1931 ontdekt. In de ziekte- en sterfstatistieken liggen aanwijzingen opgetast ten aanzien van het voorkomen van ziekten bij de onderscheidene rassen. Men ziet in de praktijk, dat bij den Chinees andere ziekten optreden dan bij den Javaan, terwijl, indien zij lijden aan dezelfde ziekten, het verloop daarvan voor Chineezers en Javanen verschillend is. *Kanker, leverziekten en maagzweren verlopen anders bij deze rassen; het levert een aanknopingspunt op voor het zoeken naar de oorzaken van die ziekten.* De Chineezers lijden in ongeveer even sterke mate aan maagzweren als de Europeanen, terwijl bij de Javanen vrijwel geen maagzweren voorkomen; de koelie-Chinees en de koelie-Javaan eten vrijwel hetzelfde. Bij Chineezers en Javanen komt kanker ongeveer in gelijke mate voor als bij Europeanen, maar bij eerstgenoemde groepen in andere organen. Op het gebied der ziekten staat de Chinees in het algemeen dichter bij den Europeaan dan bij den Javaan. De zorgen van het Path. Lab. betreffen niet alleen de koelie-bevolking, maar ook de vrije bevolking; de Inlanders komen tegenwoordig meer uit eigen beweging naar de hospitalen dan vroeger het geval was. Het Path. Laboratorium jubileert en de geheele Oostkust — en ook een deel daarbuiten — heeft alle reden om dankbaar te zijn voor het bestaan van deze instelling, welke in 1920 uit handen van de maatschappijen, welke haar stichtten, is overgegaan in die van D. P. V. en A. V. R. O. S. Tevens past een woord van groote erkentelijkheid aan de drie directeuren: Dr. W. A. Kuenen (1906—1916), Dr. H. Vervoort (1916—1927) en Dr. W. Kouwenaar (1928—heden), zoomede aan de geneesheeren: Dr. J. J. van Loghem, Dr. H. Vervoort, Dr. E. P. Snijders, Dr. M. Straub, Dr. J. W. Wolff en Dr. J. Elte.

Het *Soer. Hbl.* bevat een verslag van het „Natuurwetenschappelijk Congres“ (24 en 25/9, 3de bl., te Bandoeng) en van het „Ned.-Ind. Onderwijs Congres“ (24 en 25/9, 4de bl.)

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

In het blad *Ra'jat* van September wordt gewezen op het op initiatief van de heeren Soedarmo en Saroehoen gehouden congres van Indonesische journalisten te Semarang, dat zich in de groote belangstelling van publiek en pers mocht verheugen. Het comité belast met de voorbereiding van het congres en de ontvangst van de gasten, mag naar schrijvers inzien over de resultaten van de bijeenkomst tevreden zijn. De beteekenis en de waarde van congressen als even bedoeld, liggen niet zoo zeer in de redevoeringen en improvisaties ten overstana van het publiek gehouden, als wel in het contact tusschen de persbroeders, hetwelk onderlinge waardeering bevordert en het „esprit de corps“ versterkt. Men verlieze in dit verband niet uit het oog dat de Indonesische journalisten onder moeilijke omstandigheden arbeiden, voor velerlei belemmeringen staan, zoodat een versterking van het solidariteitsbesef onder hen alleszins noodig is: eendracht maakt macht! T.a.v. de Persatoean Kaoem Journalist (Journalistenbond) spreekt schrijver den wensch uit dat hij een krachtig bestaan zal leiden, tot heil van land en volk.

Naar aanleiding van de opening van een nieuw Nederlandsch paviljoen te Parijs zegt de *Bin'tang Timoer* van 20 Augustus dat, ondanks de door den brand veroorzaakte schade, waardoor bijna alles een prooi der vlammen werd, de zonen van Jan Pieterszoon Coen den moed niet hebben verloren. Met alle krachten waarover zij konden beschikken, hebben zij weder een groot paviljoen opgericht „in de asch van het verbrande“. Men is het eens of niet met het doel waarvoor de Parijsche tentoonstelling is opgericht, maar één ding dient vermeld te worden, n.l. de energie van het Nederlandsche volk, welke zijn waarde doet stijgen in de oogen van de andere naties. Als een mogendheid van den eersten rang heeft Nederland het recht om trotsch te zijn op zijn werk. Gehoopt wordt dat het volk van Indonesië, dat naar vooruitgang in alle opzichten streeft, er een leering uit zal

Een wensch die vervuld kan worden!

Wanneer het prachtige Dubé tafelzilver U bevalt, Mevrouw, waarom aarzelt U dan nog het te bestellen? U kunt deze cassette immers op onze gemakkelijke condities ontvangen! Zilverbasis 90 gram en 25 jaar garantie wordt door ons gewaarborgd. Ook voor Indië leverbaar. Complete cassettes vanaf f 80.25. Mogen we U onze prijscurant of zichtzending zonder verplichting doen toekomen? Zendt U ons dan onderstaande coupon even ingevuld als drukwerk.

Dubé

Izilverfabrieken N.V.

Amsterdam (C)
Prins Hendrikkade 20
Den Haag
Copernicusplein 4

DUBÉ BON. Verzoeken geheel onverplicht Uw geill. prijscurant en condities te zenden aan
Naam .....
Adres .....
Woonplaats .....

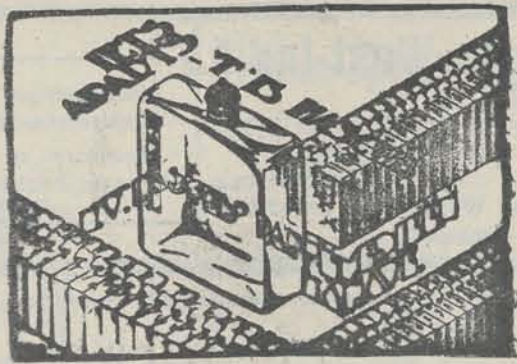
5569

trekken. Het volhardingsvermogen der Hollanders moge doordringen tot en wortelen in het volk van Indonesië. Dat het, na een, twee, drie keeren vallen zich weer oprichte!

Het blad zegt het Nederlandsche volk niet te willen flikflooiën, maar als het dat volk den lof toezwaait, dan is het omdat het geheel in overeenstemming is met de waarheid. Men hoopt dat het Indonesische volk de goede karaktereigenschaften van de Nederlanders zal overnemen in zijn politiek, sociaal en economisch werk. Want alleen het hebben van zonen en dochteren die groote energie bezitten en niet vreesachtig zijn, zal het land en volk van Indonesië de mogelijkheid scheppen om een eerste klasse plaats in te nemen in de wereldsche verhoudingen.

Naar aanleiding van de bekendmaking der nieuwe instructie voor het kantoor van den Adviseur voor Inl. Zaken geeft de *Pewartu Deli* van 24 Augustus eerst een beschouwing over de deining in de wereld der Islamieten, van Marokko tot het uiterste puntje van Java, verder over de wat men „verhoogde activiteit“ noemt van de nationalistische beweging in West-Sumatra, zoowel die welke op den Islam als die welke niet op den Islam gebaseerd is. Beide groepen nationalistischen doen hun best den volksgeest wakker te schudden, het volk krijgt van beide groepen een injectie. Natuurlijk zijn er onder die acties ook wel die maar een kortstondig bestaan hebben, die slechts in tijden van spanning bestaan kunnen, doch desondanks is er een geregelde stijging waar te nemen in de beweging, de onderlinge geschillen tusschen de leiders bestaan niet ten opzichte van den arbeid voor de gemeenschappelijke Indonesische belangen. De goede waarneming dier stroomingen op sociaal, politiek en godsdienstig gebied is niet zoo'n gemakkelijke taak en het is de plicht der journalisten met een vrije pen, om de lezers telkens op de hoogte te houden van den waren stand der beweging. Voor Java kunnen volgens schrijver eerstens Batavia, het centrum der nationalistische beweging zonder Islamitischen ondergrond, tweedens Soerabaja en derdens Solo en Djokdja, waar nu een sterke P. S. I. I.-druk op de beweging rust, als de barometers der nationalistische beweging worden aangenomen en voor Sumatra: Palembang en Sum. Westkust. Het is geen geheim meer dat de Regeering en blijkbaar ook de blanke pers, een wakend oog houdt op de activiteit der Indonesische leiders, welke door de huiszoekingen en arrestaties niet gedood is geworden. Schrijver wijst dan op het belang dat de Regeering er bij heeft om voortdurend op de hoogte blijven en in dat verband op de nieuwe instructies welke aan het kantoor van den Adviseur voor Inl. Zaken gegeven zijn. De belangrijkheid van dit kantoor is groter geworden in verband met het feit dat de nieuwe Gouverneur-Generaal

5606

raal Indië slechts van een enkel bezoek kent. Een adviseurskantoor als dat te Batavia kan waardevolle adviezen verstrekken aan de civiele en militaire ambtenaren. Met de nieuwe instructies is het kantoor niet alleen voor de Regeering, doch ook in de ogen van het publiek in waarde gestegen. Het publiek kent het kantoor slechts als een plaats waar het met klachten kan komen, het is meer populair nog dan de Volksraad, dien men niet kent als een plaats waar klachten dadelijk behandeling vinden. Schrijver hoopt dat het belastinggeld niet aan het kantoor verspild zal zijn en geeft ten slotte de instructies vertaald weder.

In de *Aksi* van 29 Aug. wordt van een artikel van dr. Abdul Rivai in *het Vaderland* de passage weergegeven waarin o.m. de opmerking dat er in Indië geen Indonesisch, maar wel een „Javaansch nationalisme“ bestaat, om welke reden den heer Hatta dan ook de raad werd gegeven van zijn voornemen om op Java leider eener politieke vereeniging te worden, af te zien en hem in plaats daarvan werd aanbevolen een handelsvennootschap op Sumatra op te richten, waar de menschen zich over politieke kwesties niet druk zouden maken. Schrijver betreurt het dat de raadgeving in het openbaar werd gegeven. Daardoor wordt het advies een „lokaas“ voor „sana“ en draagt het, al of niet gewild, het karakter van gestook. Overigens kan schrijver uit bedoelde uitlatingen van den heer Rivai slechts één conclusie trekken: de medicus wantrouwt de volksbeweging, waarvan het centrum zich op Java bevindt. De omstandigheden dwingen om de leiding thans in handen van Javaansche intellectueelen te laten rusten, maar deze erkennen en beseffen de gemeenschappelijke afkomst van Javanen, Sumatranen, enz., hetgeen o.m. moge blijken uit het feit dat de oudste Javaansche vereeniging Boedi Oetama, haar deuren voor alle Indonesiërs openzet. Dat zekere groepen van Javanen in hun fanatisme nog provincialistische neigingen hebben, valt niet te ontkennen, maar lieden met dergelijke bekrompen ideeën zijn onder andere, niet-Javanen Indonesiërs — men denke aan Mandagie, Laoh, Apituley e.a. — ook wel te vinden. In dit verband verdient echter vermelding dat de jonge Indonesiërs over het algemeen alle provincialistische gevoelens en ideeën begraven hebben. Schrijver erkent voorts de noodzakelijkheid van een taakverdeling onder de Indon. leiders, maar vindt het van dr. Rivai „laf“ om den heer Hatta deelname aan den politieken strijd te ontraden. De omstandigheid dat de bevolking van Sumatra weinig of niet aan politiek doet, zou naar schrijvers meening voor den heer Hatta juist reden te meer moeten zijn om zijn landgenooten tot meer belangstelling voor de politiek op te wekken. Wordt dr. Rivai een Sumatraansche „Notosoeroto?“

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek werden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgever, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

No 13 van 26 Sept.: De cacao en eenige van hare vijanden, door M. P. H. van Houwelingen, bestrijding van de cacao mot en aanbevelingswaardige bemestingsstoffen. — Een plantenzieker op een wereldreis, door dr. P. J. S. Cramer (bespreking van het boek: *Exploring for plants*, door David Fairchild, The Macmillan Comp., New York, 1930). — Smetstof en plantencel bij enkele virusziekten van de tabakspiant (resumé uit de inleiding over dit vraagstuk tijdens het 6de Natuurwetenschappelijk Congres te Bandoeng, door dr. F. H. Thung.) — Werkwijze voor het vervaardigen van zoolcrêpe, welke van een merkteeken kan worden voorzien. — De verre Oosthoek, een land met geschiedenis. IV. (Teun Ottolander).

Berliner Börsenzeitung

van 8 Oct.: Brief uit Batavia, door Walter Bloem. (So heisst denn der Holländer kapitalkräftige Verbündete aus aller Welt zur Mitarbeit willkommen

ELEGANT DANSEN

LEERT U VOLGENS ENGELSCHER METHODE BIJ:

5587

BRONMEIJER'S DANSINSTITUUT

Speciaal op technisch gebied wordt U de meest Charmante wijze van dansen bijgebracht
LANGE POTEN 25a, t/o „Hotel Central“, Telef. 115550, DEN HAAG
 CLUBS VOOR ALLE LEEFTIJDEN — MODERNE INRICHTING — INSCHRIJVING VAN 2—6 EN 8—10 UUR

und öffnet ihnen gastfreundlich die Pforte unter der einen Bedingung, dass sie ihn selber mitverdienen lassen, ihn selber, der denn doch nun einmal kraft säkularer Rechtstitel der Eigentümer aller dieser Herrlichkeiten ist.)

Hamburger Fremdenblatt

16 Oct.: Verslag van een voordracht door dr. Th. Metz van een gehouden voordracht te Hamburg. (Spreker besloot met de mededeeling: Bemerkenswert ist die wohlwollende Anerkennung alles Deutschen, auch der deutsche Handel befindet sich dort in noch verhältnismässig gesicherter Position, wenn er auch schwer unter der Wirtschaftsdepression leidet.)

De Indische Mercur

van 28 Oct. No. 43: Twee belangrijke studien over de regeling van de productie van ruwe rubber, door J. G. Fol (het eerste heet Government Control of Crude Rubber, Princeton University Press, 1931, door Charles R. Whitelesy en het tweede Rubber, door J. W. Rowe, uitg. door the Executive Committee of the London and Cambridge Economic Service, Londen, 1931.)

De Indische Verlofganger

No 12 van 23 Oct.: Een standbeeld voor Van Heutsz, door S. Kalf. (De Amsterdamsche Gemeenteraad heeft 26 Maart 1930 besloten, om als punt voor de plaatsing van 't standbeeld van Van Heutsz aan te wijzen de Apollo-laan, in het plantsoen tusschen het Olympia-plein en de Lyceumbrug, en zegt dat thans de oprichting van zijn standbeeld, naar 't schijnt, wacht op de indiening van het ontwerp daarvoor, door de mannen van de commissie tot hulding van zijn nagedachtenis, ter goedkeuring door B. en W., en men zou, anderhalf jaar nadat de plek reeds werd aangewezen, haast willen uitroepen: „Va-t-en voir s'ils viennent, Jean!“ Coen de grondlegger, v. Heutsz de voltooiër van het Nederlandsch gezag in den lande van overzee — slechts deze twee, in de lange rij der Indische landvoogden, heeft de nazaat de eer van een monument waardig gekeurd. En het stemt gewis tot voldoening dat de laatste een onbevleete naam in de geschiedenis heeft achtergelaten dan de eerste, dan de geduchte Capitano Mor, den banierdrager van 't monopolie, den provoost geweldiger van Heeren Zeventien.)

Indisch Militair Tijdschrift

September: De samenstelling der Java-luchtstrijdkrachten, door E. T. Kengen (schrijver wenscht, tenzij daartegen te groote bezwaren mochten bestaan, bij uitsluiting de beschikking te hebben over bomvliegtuigen, maar dan niet over één-, doch over twee-motorige dagbomvliegtuigen).

Landbouw en Veeteelt

15 Sept. No. 5: De orchideeën-tentoonstelling op de Pasar Gambir (met vier goede afbeeldingen.) — Fruitteelt, door J. J. Ochse (schrijver bespreekt in dit slotartikel de staatszorg voor den tuinbouw). — De Pasar Gambir pluimveetentoonstelling der Bataviasche pluimveevereeniging (eveneens verlicht).

De Indische Post

van 26 Sept. No. 39: In „Onze Meening“ behandelt Z. de opening der wekelijksche luchtdienst tusschen Holland en Indië en herinnert er aan, dat het 1 October 7 jaren geleden was, dat de eerste vliegtocht Holland—Indië werd ondernomen. — Werkelijkheid en Phrase, door Z. (het scherm met het woord Indonesië was een belichaming van de „los van Nederland“ gedachte. Hij noemt het een holle phrase). — Oud Indisch-gasten, door B. v. T. P. (met uitzondering van de gouverneurs-generaal is zoo weinig bekend van den levensloop van hen, die een korter of langer deel van hun leven hebben gewijd aan den bloei van Ned.-Indië en die in mindere of meerdere mate de grondleggers zijn van het Nederlandsche gezag in N.-I. Er bestaan geen monographien. De fishescollectie door den schrijver aangelegd van het landsarchief, moest op 1 Juli 1931, in opdracht van den G.-G. worden gestaakt op advies van de archief-commissie. De schrijver haalt thans voorbeelden aan uit zijn Publicaties, 13 deelen, Genealogische en Heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken van Noord-Brabant, Noord-Holland, Overijssel, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland. Verscheidene grafschriften in Ned.-Indië opgeteekend, liggen persklaar en zullen worden uitgegeven. Wij verwijzen er te dezer plaatse op, dat eveneens afschriften van een kleine 1000

5492

grafzerken werden genomen in Suriname door Fred. Oudschans Dentz, welke nog niet zijn uitgegeven en die ook een bijdrage zullen kunnen vormen tot de kennis van de talrijke genealogien van Nederlandsche families, die eenmaal in Suriname woonde.)

De Ingenieur

23 Oct. No. 43: Tinerts in de Kaksa van Biliton, door prof. ir. C. L. van Nes en prof. ir. M. H. Caron (talrijke tabellen en grafieken verduidelijken dit artikel.)

Nederlandsch Indië

1 Sept. No. 1: Het werkprogramma in verband met de economische crisis, door B. Buitendijk. — Rijkseenheid-gedachten (voordracht gehouden op 21 Juli door ir. W. J. Twiss in den kring Muntok der Vaderlandsche Club).

De Planter

No. 491 van 29 Sept.: Door een verkeerde nummering behoort het in het vorig K.W. medege-deelde thuis in no. 490, behalve dat over de buitenlandsche werkkrachten. Dit komt voor in no. 491.

De Rijkseenheid

van 28 Oct. no. 4: Een Raad van Experts voor Nederlandsch-Overzee, door A. J. W. Harloff. III — Een Koloniaal Gevaar, door dr. J. G. Loohuis (de opvattingen en de leuzen van extreme socialist.)

Spoor- en Tramwegen

No. 9, van 27 Oct.: Tunnelbouw in Zuid-Sumatra, door ir. M. Ellebroek (de schrijver behandelt de twee geprojecteerde tunnels in de in aanleg zijnde spoorlijn Lahat—Loeboeklinggau, in de Palembang-sche bovenlanden).

De Stuw

16 Sept. No. 28: Het einde eener Landvoogdij-proloog. — Opmerkingen over het Indo-Vraagstuk, door Fruin. — De Kroniek eindigt met de woorden: Wij moeten ernstig betreuren, dat de Nederlandsche regeering bij de samenstelling van haar afvaardiging naar de twaalfde volkenbondsvergadering geen Indonesiër heeft benoemd. Deze omissie is niet goed te begrijpen na de betuigingen van instemming, die de zich vormende traditie van de laatste jaren te beurt zijn gevallen. Nog minder begrijpelijk is het, wanneer het waar is, dat een geschikt candidaat zich in Nederland bevond; weliswaar niet iemand van hoogen inheemschen adel, doch zeer zeker iemand, die in de Indische maatschappij om zijn gaven van hoofd en hart hoog aangeschreven staat. Het lijkt gewenscht, dat hierin meer licht komt.

BOEKENSCHOUW.

Calcoen. Verhaal van de tweede reis van Vasco Da Gama naar Indië 1502—1503, in Facsimile uitgegeven met inlichtingen en nota's, door Jan Denuci, De Sikkel Antwerpen, 1931, f 3.50.

Colonial Reports. Annual, Barbados. 1930—31 No. 1544.

De Indo, door dr. J. Th. Koks. Paris, Amsterdam f 4.90.

Oud-Soerabaja, door G. H. von Faber, Uitgave Gemeente Soerabaja, Drukkerij G. Kolbf & Co. f 15.—

De schrijver, die gedurende vele jaren verscheidene journalistieke ambten in Soerabaja bekleedde en de geschiedenis van de stad door en door kent, vertelt in dit boekwerk van meer dan 400 bladzijden druks op belangwekkende en onderhoudende wijze van de ontwikkeling van Indië's eerste koopstad van de oudste tijden tot de instelling van den gemeenteraad in 1906.

Jarenlange nasporingen in verschillende binnen- en buitenlandse archieven (o.a. in 's Landsarchief te Batavia, in de Bibliotheek van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, in de Bibliotheek van het Departement van Oorlog te

**Gediplomeerd VOETSPECIALIST
F. J. M. RUTTEN**

SCHOOLMEESTERSTRAAT 40, DEN HAAG. Tel 118375.
Attesten van verschillende „Oost- en West“-leden ter
inzage. 5274 Overal te ontbieden.

Bandoeng en in het Rijksarchief te 's-Gravenhage) stelden hem in staat een schat van materiaal te verzamelen.

Dit materiaal, dat aangevuld werd met bijzonderheden, verkregen bij interviews en uit briefwisseling met talrijke oud-Soerabaijnen, werd verwerkt in 10 afdeelingen, onderverdeeld in 62 hoofdstukken.

In het boek worden achtereenvolgens op een, voor iedereen begrijpelijke wijze behandeld: de voorgeschiedenis van Soerabaia, loopende tot het bewind van Daendels (1808-11), de stad en haar bevolking, bestuur en overheidszorg, de weermacht, de economische ontwikkeling der stad, het verkeerswezen, de gezondheidszorg, onderwijs en wetenschap, godsdienstig en maatschappelijk werk en kunst en vervaak.

De honderden foto's, teekeningen, prenten en vele kaarten, waarvan er 3 in kleurendruk achter in het boek in een map zijn opgenomen, verlichten het standaardwerk; dit is het eerste, dat ooit over het zoo belangrijke handels- en cultuurmiddelpunt van den Oosthoek verscheen.

Het verschijnen van „Oud-Soerabaia“ heeft meer dan plaatselijke beteekenis; het werk is ook voor heel Ned.-Indië en niet in het minst voor Nederland van groot belang.

Suriname

Een Aneta-telegram, dat wij aan „De Telegraaf“ ontleenen, bericht:

„PARAMARIBO, 29 Oct. — Onder de werklozen zijn gistermorgen relletjes uitgebroken. Te Paramaribo werden winkels en bakkerijen geplunderd, terwijl reeksen gaslantaarns werden vernield. Aanvankelijk stond de politie machteloos, doch later grepen militairen in. Drie beampten werden gewond. Vele huizen werden beschadigd. De gas- en ijsfabrieken zijn gesloten. Uitgebreide maatregelen voor den nacht zijn genomen, daar gevreesd wordt voor herhaling der relletjes en voor daarbij gepaard gaande brandstichting.

Uit 's-Gravenhage meldt Aneta nog, dat de Minister van Koloniën hedenmorgen van den gouverneur van Suriname telegrafisch mededeeling ontving dat in den morgen van 28 October deelnemers aan de onder leiding van den uit Curaçao uitgezeten Surinamer Doedel gehouden vergadering van werklozen, na afloop de stad Paramaribo introkken, waarbij vele lantaarns en ruiten werden vernield en enkele winkels werden geplunderd. Vergeefs werd getracht de werkwilligen bij de gasfabriek en bij de Electricische Centrale tot staking te bewegen.

De orde werd door de politie hersteld, terwijl de militairen werden geconsigneerd en een aantal hunner in het politiebureau werd gereed gehouden. De gasvoorziening is niet gestoord. Hoewel het in de stad nog onrustig is, is men den toestand meester. Voorzorgen zijn voor den nacht getroffen. Vier politiebeampten en enkele betoogers werden gewond.

Bij informatie op het Departement van Koloniën kon men aan de N. R. Ct. (Av. bl. A, 29 October) mededeelen dat de relletjes niet van verontrustenden aard zijn. Wij vreezen dat deze opvatting te optimistisch is. De redactie concludeert uit het communiqué van den Minister van Koloniën „dat de overheid den toestand in de hand heeft, en dat werklozen zich onder aansporing van een uit Curaçao weggezonden Surinamer tot de gemelde baldadigheden hebben laten bewegen.

Wij teekenen hierbij aan, dat de werkloosheid te Paramaribo vooral een acuut karakter heeft aangenomen door het terugkeeren uit Curaçao van Surinamers, die daar aanvankelijk bij de Petroleummaatschappij werk hadden gevonden. Niet onwaarschijnlijk is het, dat in het bijzonder onder hen, die niet tot de beste bevolkingselementen pligen te behooren, de relletjesmakers gezocht moeten worden.

De bedoeling van de laatste zinsnede is ons niet recht duidelijk. Als bij al zulke relletjes zullen de „opgeschoten jongens“ wel een rol hebben gespeeld.

In een beschouwing merkt de N. R. Ct. op: „Kenners van Suriname zijn intusschen van oordeel dat de vermelde relletjes niet wijzen op eenigerlei geor-

Wissel- In- en Verkoop Credietbrieven Telegrafische Uitbetalingen	Hollandsche Bank voor West-Indië	Incasseringen Handelsinformaties Rembours- en Document-Credieten
	AMSTERDAM. (C) Keizersgracht 255 — Telefoon 31290, 35290 en 36290 CURAÇAO CARACAS VENEZUELA	
Belast zich met alle Bankzaken op West-Indië, Venezuela, Columbia en Midden-Amerika 5156		

ganiseerde actie, doch als een spontane, wellicht in hoofdzaak demonstratieve, uiting moeten worden beschouwd, die bij een krachtige houding van de overheid tegen al wat buiten de orde gaat geen verdere gevolgen zullen hebben.”

Of uit het plunderen van winkels en bakkerijen moet besluiten dat men met een hongeroproer te doen heeft, moet nog blijken.

Uit het hieronder volgende Aneta-telegram van gisteren — 29 October — blijkt dat de uiting meer dan „demonstratief“ is geweest.

„Paramaribo. De afgelopen nacht is betrekkelijk kalm verlopen. Intusschen hebben de relletjesmakers getracht brand te stichten. Deze poging is echter mislukt. Een rumoerige bende heeft een winkel opengebroken en de voorraden geplunderd. Eenige bruggen werden afgebroken en hedenmorgen werden overvallen gedaan op melkkarren.

De werklieden van de electricische centrale zijn in staking gegaan.

De toestand blijft nog steeds onzeker.

Op de hedenochtend gehouden markt hebben plunderingen plaatsgehad.”

De „Haagsche Courant“ van 29 October, die een beschouwing wijdt aan het gebeurde vermoedt dat de geplunderde winkeltjes en bakkerijen in de Steenbakkerijstraat gezocht moeten worden „waar vele winkels zijn o.a. van de firma C. Kersten en Co.”

Wij teekenen hierbij aan dat de winkels van genoemde firma geen „winkeltjes“ genoemd kunnen worden. Naar onze meening moeten zulke relletjes dadelijk met kracht onderdrukt worden.

Wij zijn getuige geweest van het oproer van 13-19 Mei 1891, dat dadelijk bedwongen werd toen een marine-detachment geland was. Wij zijn dan ook van meening dat de regeering wijs zou handelen onmiddellijk het zich in Curaçao bevindende oorlogsschip telegrafisch te gelasten naar Suriname te vertrekken en daar eenigen tijd te blijven.

Volgens de berichten in de dagbladen is de toestand in Venezuela van dien aard dat voor een herhaling van het Urbina-geval geen vrees behoeft te bestaan.

Wij deelden onlangs mede, dat met het s.s. Simaloer 400 vrije immigranten in Suriname zijn aangevoerd. In „De Surinamer“ van 27 Augustus lezen wij nu het volgende:

„...Reeds werden het vorig jaar 150 gezinnen aangevoerd en op verschillende plaatsen neergezet, zoowel op vestigingsplaatsen als op landbouwondernemingen.

Gisteren hadden wij het voorrecht Z. Exc. den Gouverneur te vergezellen op een fietstocht naar de vestiging in dorpsverband achter Domburg, waar thans nieuwe huisjes in aanbouw zijn voor een deel der uitkomende gezinnen. Het ligt n.l. in de bedoeling om de gestichte nederzetting achter Domburg uit te breiden en reeds aanstonds huisvesting gereed te maken voor de nieuwelingen.

De kolonisten der eerste bezending moesten zelf meewerken aan den bouw van huisjes. Dit nam natuurlijk tijd in beslag, die thans wordt uitgewonnen. Daarenboven heeft men reeds kunnen nagaan welke nadeelen het eerst gekozen model in zich vereenigt. Wat er nu gebouwd wordt is gerieflijker.”

Verder merkt het blad op dat de vestiging op den bezoeker een prettigen indruk maakt en dat ook de opgezetenen dit doen. Te oordeelen naar heel hun doen en laten voelen ze er zich thuis en zijn ze tevreden.

Ons wordt door het Comité Amsterdam een mooi geïllustreerd geschriftje „Suriname roept“ toegezonden. Het is een propagandaboekje ten behoeve van „Bethesda“, het gesticht voor de verpleging van lepralijders in Suriname en gaat uit van het Centraal Comité der Protestantsche Vereeniging tot verpleging van lepralijders in Suriname.

Nadat de lezer is rondgeleid door het gesticht, wordt de vraag gedaan: „Is er genezing van deze sloopende ziekte mogelijk?”

Het antwoord luidt:

„De wetenschap heeft middelen gevonden, die genezing kunnen brengen, doch zij zijn kostbaar. Een dezer middelen wordt op „Bethesda“ met succes aangewend, n.l. de behandeling met chaulmogra-olie. Deze olie is echter zeer duur, vandaar dat de verpleging veel geld kost. In Oost-Indië wordt reeds met succes een behandeling toegepast, die in dezen tijd ook bij andere ziekten steeds meer in gebruik komt, n.l. een bestraling met hoogtezon en ander licht. Maar aan zulk een dure installatie kan „Bethesda“ nog niet denken. Het doel van het boekje is, meer sympathie te wekken onder de Nederlanders. De Surinaamsche Bank is

Nagekomen Berichten.

In Memoriam.

„Boeatan“ heeft een groot verlies geleden door het overlijden op 2 dezer van Mevrouw M. E. VAN DER VOORT, geb. Mijer, echtgenoot van den secretaris van haar bestuur, wier even hartelijke als verstandige medewerking op velerlei gebied ten zeerste werd gewaardeerd. Altijd vriendelijk en voorkomend, was geen arbeid of hulpverlening haar ooit te veel.

Als kleindochter van wijlen den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië, daar geboren en getogen, bleef zij dat land en volk altijd een warm hart toedragen en bewees dit door goede daden.

Bij velen zal zij, evenals bij Boeatan, in dankbare herinnering blijven voortleven.

bereid schenkingen in ontvangst te nemen. (Giro de Nederlandsche Bank, Associatie Cassa, Ned. Handel Mij. en Post 6216).

Het stuk was ter verzending gereed toen wij in het avondblad van de N. R. Ct. van 30 October het volgende telegram van den Gouverneur aan den Minister van Koloniën lazen:

„Aanleiding tot de relletjes vormen naast de toenemende werkloosheid, een opruiend pamflet en een werklozenvergadering, waarin eenige sprekers opruiend hebben gesproken. Daarna zijn de vergaderden met vele anderen de straat opgegaan, waarbij blijkens de gereedgehouden transparanten de opzet tot een demonstratie reeds vooraf bestond.

De politie belette den optocht, waarna de menigte, die zich in verschillende groepen verspreidde onder het verrichten van baldadigheden naar de Gasfabriek en omgeving trok, vooral straatlantaarns en glasruiten vernielend.

De politie heeft herhaaldelijk gechargeerd met gummistok en sabel in Saramaccastraat en elders, waarbij vier agenten licht werden gewond en een aantal betoogers gewond, waarvan niemand zich voor opname in het hospitaal heeft gemeld.

De nacht is volkomen rustig verlopen. Heden deden enkele kleine groepen een poging tot herhaling, waartegen dadelijk krachtdadig is opgetreden, waarbij hedenmiddag een betooger werd doodgeschoten en drie gewond in het hospitaal opgenomen.

Tot dusver zijn er 36-arrestanten.

Het algemeen karakter der wanordelijkheden is in hoofdzaak baldadigheid en vernielzucht, daarnaast poging tot intimidatie van werkwilligen, waardoor heden de aanleg van den electriciteitskabel is stopgezet. Daarnaast in mindere mate poging om brood en levensmiddelen te bemachtigen.

Heden is de politie versterkt met militairen.

Enige extra vaste posten zijn in de stad bezet, terwijl er intensiever wordt gepatrouilleerd.

De procureur-generaal heeft heden bekend gemaakt dat samenscholing van meer dan drie personen is verboden. Vergaderingen zijn verboden. Aangeraden wordt aan nieuwsgierigen om op straat weg te blijven van de relletjes en in het algemeen van de straat te blijven van des avonds zeven tot des morgens vijf, ter vermindering van blootstelling aan gevaar.”

Dat het een menschenleven moest kosten is zeer te betreuren. Wij nemen aan dat het doodschieten uit tegenweer geschiedde.

Een Aneta-telegram van 30 Oct. bericht:

„Paramaribo. De Donderdagavond en -nacht zijn volmaakt rustig verlopen. Vrijdagmorgen was de rust oogenschijnlijk hersteld. De winkels zijn weer open.”

Curaçao

De landraden van St. Maarten.

Het is niet veel wat we van de zaak hooren uit de inlichtingen van den gouverneur op het adres dezer landraden verstrekt. Het blijkt daarbij allereerst te gaan over belangen van de voorgangers der Methodistenkerk. De gouverneur wijst er op, dat niet de weg gevolgd is van het regeeringsreglement, een verzoekschrift van den raad van politie aan Koning, Staten-Generaal, Gouverneur of Koloniale raad. En overigens: den gezaghebber is opgedragen, steeds zooveel mogelijk de landraden te hooren, ook als het een zaak als de bewaring van de inwendige rust en orde betreft, waarvoor de verantwoordelijkheid op den gezaghebber rust.

De bovenwindsche eilanden.

De vee-arts heeft een reis naar de bovenwind-

VEREENIGDE OCTROOIBUREAUX
BEËFDIGDE OCTROOIBEZORGERS
H. J. KOOY - Ir. H. J. J. WEURMAN
BEZUIDENHOUT 69 'S-GRAVENHAGE
TELEFOON 772080 772081 772082
AANVRAGEN VAN OCTROOIEIEN VOOR UITVINDINGEN EN DEPONEEREN VAN HANDELS- EN FABRIEKSMERKEN IN ALLE LANDEN. 5204

kantooropleiding

voor officiële- en schoolexamens, laat uw kinderen een dagcursus volgen bij de reeds dertig jaar bestaande

haniascholen.

individueel onderwijs in de vakken: steno-typen, boekhouden, handelskennis, moderne talen, spaansch, esperanto, correspondentie, schoon-schrijven enz. 5537
spreekuur maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9.30—11.30, van 1.30—3.30 en van 7—9 aan de school a, regentesselaan 325—327 telefoon 332456
school c. laan van meerdervoort 870 telefoon 339451

sche eilanden gemaakt. De *Amigoe* geeft er een verslag van. Optimistisch is de heer Sardeman gestemd omtrent de veetokkerij en veehouderij op St. Martin en St. Eustatius. Met de *Midas* zijn 16 kalveren van Curaçao naar St. Martin gezonden.

Volkstelling.

Omtrent eenige eilanden worden gegevens meegedeeld. Bonaire zou 5733, St. Eustatius 955 en Saba 1473 inwoners tellen.

Spaar- en beleenbank.

In het 81ste verslagjaar, 1930/31, van deze bank, werd op spaarbankboekjes ingelegd f 368.801,06 en terugbetaald f 275.584,95. Op panden werd f 157.279,50 beleend en afbetaald aan hoofdsom f 10.501,05. Twee panden werden verkocht, wat een verlies van f 80,81 opleverde. Op hypotheek werd verstrekt f 176,95 en afgelost f 82.880. De winst bedraagt f 14.523,75.

Uit den Verren Vreemde

Actueel allerlei.

Het Chineesch-Japansche incident heeft veel ruimte gevraagd, daarnaast houden andere problemen van groote beteekenis de aandacht in spanning, nooit voorheen zijn zooveel belangrijke vragen van verreikend belang tegelijk aan de orde geweest. Als nevenverschijnselen in het groote wereldgebeuren komen tal van gebeurtenissen voor, die en op zich zelf, en als factor in dat gebeuren, als gevolg en als oorzaak weer, nauwlettend verdienen waargenomen te worden. Als wij hieronder een opsomming geven, ontleend aan berichten van de laatste dagen, zal men gemakkelijk inzien, dat zij beschouwd mogen worden als aanwijzingen voor hetgeen momenteel in den verren vreemde omgaat.

Litwinof, de Sowjet-Volkscommissaris, was op bezoek te Angora, waar hij, in overleg met Moestapha Pacha, de vriendschap tusschen Rusland en Turkije nader kwam bevestigen, volgens zijn verklaring tot hechter verzekering van den vrede.

Japan heeft zijn agressieve bedrijvigheid in Mand-schoerije niet gestaakt. Moskou heeft aan Tokio te kennen gegeven, dat het de Japansche uitbreiding aldaar niet onverschillig kan blijven aanzien.

In Arabië, Syrië, Irak en de omliggende landen is een Islamitische agitatie gaande, die onder het groene vaandel van Mohamed verzamelen roept tegen de vreemde onderdrukking. De moord in Hedhas gepleegd op den, tot den Mohamedaan-schen godsdienst overgegaan, maar blijkbaar niet vertrouwd worden, Deen Knud Holmboe, heeft de oplettendheid nu nog in 't bijzonder op deze beweging gericht.

Werkloozenrelletjes in Cuba. Algemeene staking in Tanger. De beweging in Cyprus nog niet bezworen.

Het aantal werklozen in Engeland bedroeg 12 October 2766746, of 24774 minder dan een week te voren, maar 578.074 meer dan terzelfdertijd een jaar geleden.

In de Ver. Staten werd het aantal op 20 October opgegeven als 5.600.000, dat is, bij den aanvang van het winterseizoen zooveel als het maximum in den vorigen winter.

Uit Birma komen herhaaldelijk berichten in den trant van 't hier volgende.

„In het district Thayetmyo is het kamp van Sanhru, een belangrijk leider van den opstand in Tharawaddy den 23en October overvallen, waarbij vijf opstandelingen neergelegd, twee gevangen genomen en zes geweren veroverd zijn. Het aantal strooptochten in de districten Thayetmyo en Prome

is nog altijd groot en zij worden gekenmerkt door een toenemende wreedheid. In een geval zijn vier vrouwen en een grijsaard vermoord en dertig huizen plat gebrand. In verschillende andere plaatsen zijn sluipmoorden bedreven. Het laatste rapport uit Prome meldt, dat vijftien opstandelingen, die in uniform gekleed waren een ouden blinden monnik uit zijn klooster hebben gehaald en in koelen bloede in een naburige pagode vermoord hebben, omdat hij voor den vrede gebeden had en de oproerlingen had aangeraden zich te onderwerpen. Een militaire politieagent en een Sepoy zijn gewond, een dorps-hoofd gedood en een ander dorps-hoofd gewond in de afgelopen week. Er zijn 37 menschen uit de hechtenis ontslagen. Het aantal gevangenen bedraagt thans 1004, wat meer is dan de vorige week tengevolge van nieuwe aanhoudingen op de grens van Inseinpegu.”

Den 30en Oct. een telegram over de terroristen in Britsch-Indië:

„De onderkoning, Lord Wellington, heeft gister een speciale ordonnantie uitgevaardigd voor de provincie Bengalen, na den aanslag op den Engelschen magistraat te Dacca, die intusschen gister weer gevolgd is door een aanslag op een Engelsch zakenman te Calcutta. De heer Durno te Dacca is zwaar gewond en moest onmiddellijk geopereerd worden; bij den aanslag te Calcutta heeft het slachtoffer slechts lichte verwondingen opgelopen.

De onderkoning heeft de straffen die op dergelijke aanslagen staan, verzward, en verlot gegeven tot arrestatie van verdachte personen, waarvan gister meteen gebruik gemaakt is om 40 terroristen op te sluiten.”

Uit Venezuela, het volgende nieuws betreffende Urbina, de opstandelingen-leider, die den beruchten overval op Curaçao uitvoerde, die blijkbaar nog niet tot rust en berusting is gekomen.

„Het bericht, afkomstig uit Londen, omtrent een nieuwe poging van Urbina Venezuela binnen te vallen, heeft hoegenaamd geen beteekenis. Want onmiddellijk na de ontscheping zijn de aanvallers volkomen verdeeld door de Regeeringstroepen. De geheele episode duurde niet langer dan 24 uur. In het land heerscht een volmaakte vrede en orde, terwijl de vooruitgang opnieuw waarneembaar is sinds generaal J. V. Gomez wederom, het presidentschap van de Republiek bekleedt.”

In Pernambuco een opstand van soldaten tegen hun officieren en de Braziliaansche regeering.

Van geheel anderen aard, maar daarom niet minder typisch of niet van minder beteekenis zijn de volgende mededeelingen.

„Uit Zuid-Afrika heeft Engelsch-Indië fijn goud aangekocht, zoogenaamd baren goud en wel ter waarde van £ 807.000, die voor een rekening der Kaapkolonie in de kluisen der Bank of England geborgen moesten worden. Het goud is onverkoopbaar, niet omdat de Kaapkolonie het niet verkoopen kan, doch omdat er zich gewoonweg geen koper op doet. Dit is al de derde goudzending uit Zuid-Afrika, welke onverkocht is gebleven en bij elkaar rest er nu voor £ 2.500.000 aan gouden baren in de kluisen der bank, welke niet verkocht kunnen worden. Dat het juist Kaapsch goud is, is puur toeval. De zaak zit zoo. De Kaap vraagt als koop-prijs f 1740 per kilo en dit zal niemand meer betalen, omdat niemand weet of de goudwaarde van morgen ook de goudwaarde van heden zal zijn. Het fijngoud is 24 karaat, d.w.z. het houdt 1000/1000 goud, terwijl gemunt goud 900/1000 goud bevat en 100/1000 koper.”

„Naar het Berl. Tagebl. aan een mededeeling van het Chemische Staatsinstituut te Hamburg ontleent, is het prof. dr. P. Rabe gelukt, synthetisch hydro-chinine samen te stellen (hydrochinine ontstaat bij reductie van chinine en komt ook in kinabast voor. Het wordt gebruikt voor de samenstelling van chinine-serivaten). Rabe meent dat zijn procédé, dat hem in staat stelt hydrochinine kunstmatig te bereiden (zonder dus chinine als grondslag te nemen) een groote stap zal blijken voor de synthese van chinine. Als dat mocht gelukken is het natuurlijk nog niet gezegd, dat het maken van synthetische chinine loonend zou zijn.”

„De Italiaansche regeering wil in Tripoli groote tabaksculturen aanleggen. De eerste groep Italiaansche kolonisten, die in deze tabaksculturen zal werken, is thans in Tripoli aangekomen. Italië wil zich hierdoor zooveel mogelijk onafhankelijk maken van den invoer van buitenlandsche tabak.”

„President Hoover heeft een verklaring gepubliceerd, waarin hij mededeelt, dat de Amerikaansche regeering zich zal verzetten tegen onafhankelijkheid voor de Filippijnen op het oogenblik, daar dit de oeconomische ineenstorting voor de eilanden zou beteekenen. De eilanden moeten zich eerst oconomisch onafhankelijk maken voordat politieke vrijheid kan worden toegestaan. De verklaring werd gepubliceerd na een zitting van het kabinet, in welke de kwestie van de onafhankelijkheid der Filippijnen was besproken, in verband met het rapport van den minister van oorlog Hurley, die pas van de Filippijnen is teruggekeerd. De President ver-

J. A. MONOD DE FROIDEVILLE

BELASTINGADVISEUR

WIJNSTRAAT 91 - ROTTERDAM

TELEFOON 54780 5615

VOORLICHTING EN BIJSTAND IN ALLE
— FISCALE AANGELEGENHEDEN —

klaarde verder dat de onafhankelijkheid, welke door elken Amerikaanschen President en door het Congres is toegezegd, een kwestie van tijd blijft. In het belang van de bevolking van de Filippijnen is het noodig, dat de onafhankelijkheid niet wordt verleend voordat de duurzaamheid daarvan is verzekerd en ook een stabiele regeering op de Filippijnen mogelijk is.”

Door alle dominions wordt de uitslag van de Engelsche verkiezingen beschouwd als de aankondiging van een economisch—protectionistische politiek, die alle onderdeelen van het groote Rijk zal omvatten, zonder in te vergaande uiting te vervallen. De ondervinding heeft te duidelijk aange-toond hoe alle deelen van de aarde op elkanders hulp en medewerking aangewezen zijn, om het Britsche Rijk kracht en hoop te doen putten uit een vereenzaming, hoe uitgestrekt dit Rijk ook moge zijn. Maar de protectionisten blijven hechten aan het geloof, dat zij door protectie het landsbelang kunnen baten. Zij hebben daarom in alle dominions de overwinning der conservatieven met vreugde begroet.

Aan allen die tot onze Vereeniging behooren.

Met groote ingenomenheid laten wij hieronder volgen een door het Bestuur der afdeling Nijmegen tot de leden gericht rondschrjven, welks strekking dan ook onze volle instemming heeft.

Blijft onze Vereeniging steunen. Thans is dit nog meer noodig dan voorheen.....

Terecht!

Wij sluiten ons hierbij geheel aan en spreken de hoop uit dat deze woorden door allen gelezen en ter harte genomen zullen worden. Aan de ongunst der tijden dient krachtig weerstand geboden te worden; dit is het eenige middel om den tegenspoed te breken en om, alzoo, tot betere toestanden te geraken.

HET HOOFDBESTUUR.

Aan de Leden.

Het programma voor de 2e helft van 1931 wordt U hierbij aangeboden en één blik zal U overtuigen, dat „het gezien mag worden”. Toch zult U iets missen en wel de aankondiging van een Feestavond en zult U zich afvragen, komt die dit jaar dan niet? Het bestuur heeft gemeend die vraag met neen te moeten beantwoorden; het acht den tijd voor een feest niet geschikt; de ernst van de tijden mag niet over het hoofd worden gezien. Daarom wil het bestuur zich dit jaar strikt houden aan het doel der vereeniging.

Al is de tijd thans voor velen ongunstig, het bestuur heeft gelukkig reden voor een gezond optimisme en het garandeert U dan ook voor het volgende jaar een vol programma, in niets onder doende voor dat van andere jaren. Bezuiniging hierop is niet noodig.

Maar dan vraagt het ook Uwe medewerking! Al zou Uwe financieele positie minder gunstig zijn geworden.

Blijft Lid van onze Vereeniging!

HELPT den band tusschen Nederland en Oost en

VOLLEDIGE COLLECTIES FABRIKAAT

GERO

GERO
ZILVER

Nieuwste modellen van
Jan Eisenloeffel en Georg Nilsson

GERO
TIN

Nieuwste ontwerpen van
v. d. Hoef, Hamstra, Georg Nilsson

GERO
ZILMETA

Het nieuwste Gero-Metaal. Vlekvrij
door 'en door.

GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANTEN WORDEN
OP AANVRAAG TOEGEZONDEN. ZILVER-
CASSETTES DIRECT UIT VOORRAAD LEVERBAAR

GEUBELS

PLEIN 3, DEN HAAG

West bewaren. STEUNT de vereeniging in hare pogingen dien band sterker en hechter te maken.

Thans is dit nog meer noodig dan voorheen!

En denkt daarbij aan het vele mooie, dat de programma's U steeds bieden, de films, de lezingen, de causerieën! Al mochten zij U niets nieuws leeren, zoo wekken zij toch herinneringen bij U op aan de schoone Overzeesche Gewesten, waar U mogelijk een groot gedeelte van Uw leven hebt doorgebracht.

Daarom: **Blijft onze vereeniging steunen**, zooals U steeds hebt gedaan. Tracht nieuwe leden te werven voor het jaar 1932; zij die thans toetreden hebben vrijen toegang op de films en lezingen van dit programma.

Leden, het Bestuur rekent op U!

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling 's Gravenhage.

Op Vrijdag 6 November a.s. des avonds 8 uur, zal dr. W. F. Stutterheim, directeur der A. M. S. te Solo, in het Gebouw Excelsior, Zeestraat 57b, alhier, een causerie met lichtbeelden houden over: „Oude en nieuwe kunst van Bali”.

Leden en begunstigers van de afdeeling 's-Gravenhage hebben met één huisgenoot vrijen toegang op vertoon van hun lidmaatschapskaart 1931.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN,
Jac. Hopstr. 12, tel. 554262.

J. M. MEERTENS

EFFECTEN EN ADMINISTRATIES
PASSAGE 82 — DEN HAAG
TELEFOON 115384 5292

UITZENDING VAN DINERS

L. S. Stelt U prijs op een goed bereid diner?
Bestelt Uw maaltijden dan bij: 5297

FIRMA H. J. LOS Telefoon 556389
b. g. g. 555345

waar alles met eerste klas ingrediënten wordt bereid.
— Berkenboschbleksiraat 2, Scheveningen —
Vlugge bediening. Concurrerende prijzen.

WISKUNDE - BOEKHOUDEN

Privaatlessen / 2.50 per uur. 5261

F. TERSTEEGE

GOUDSBLOEMLAAN 15. DEN HAAG. Tel. 339022.
Aanbevolen adres voor Leden van „Oost en West”.

**INDISCHE
JAREN
TELLEN
DUBBEL**

Een langdurig verblijf in de tropen heeft een sloopende uitwerking op Uw lichamelijke en sexueele krachten.

De medische preparaten van Dr. Rich. Weiss:

VIRILINE & VERTILINE

(voor Heeren) (voor Dames)

welke door vooraanstaande medici als Professor Mendelsohn, Prof. Bier e.a. worden voorgeschreven zorgen voor verjonging van de menschelijke klieren en veroorzaken hierdoor een

ALGEHEELE OPLEVING VAN HET MENSCHELIJK ORGANISME.

Vraagt gratis toezending van de brochure „VERJONGING”. 5166

Den Haag - Postbox 351

Mededeeling, dat het Incrustowerk van den Heer Han Govers, hetwelk gedeeltelijk bij de lezing van Dr. Stutterheim in het Gebouw Excelsior, Zeestraat, geëxposeerd werd, van Maandag 9 tot en met Zaterdag 14 November 1931 ter bezichtiging gesteld zal worden in de tentoonstellingszaal van het Hoofdbureau der Ver. „Oost en West”, Korte Voorhout 6, alhier.

DE SECRETARIS.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

Door het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap alhier zullen in dit seizoen een drietal openbare vergaderingen gehouden worden over: „De Snellius expeditie in Ned. Indië (1930).”

Als sprekers zullen optreden:

23 October Prof. dr. H. A. Brouwer, te Amsterdam, over „De jongste bodembeweging in den Oost-Indischen Archipel.” (Reeds gehouden).

11 December: Prof. Ing. F. A. Vening Meinesz te Utrecht over: „De diepzeepeilingen in de Oostelijke bekkens”.

26 Januari: de heer P. M. van Riel te De Bilt, leider der expeditie (misschien met film).

Daar de resultaten van deze expeditie in menig opzicht een verrassend licht op dit deel van den Archipel hebben geworpen, beloven deze lezingen zeer interessant te worden en meent ons bestuur met aandrang tot een bijwonen dezer voordrachten te moeten opwekken.

Zooals bekend, hebben alle leden van Oost en West (huisgenooten niet) vrijen toegang tot deze lezingen.

De secretaris,
J. FRANKE.

Afdeeling Amsterdam.

Voor „Een honderd gulden” het neusje van den zalm?

Het ingezonden stukje van den heer G. Nijpels in het K. W. van 8 October geeft ons aanleiding over deze kwestie iets te zeggen.

Dat een reisje van een week naar Parijs voor „een honderd gulden” zeer goed uitvoerbaar is, heeft de American Express te Amsterdam getoond. Dit bureau heeft voor de afd. Amsterdam vier reizen uitgevoerd met in totaal 109 deelnemers, zonder dat een der deelnemers reden heeft gehad om zich te beklagen, hetgeen voor een groot deel te danken is geweest aan de uitstekende voorbereiding en leiding der reisjes, doch niet in het minst door de kwaliteit van het gebodene. Niet alleen dat overdag gereisd werd in gereserveerde afdeelingen (hoe moeilijk dat soms in Frankrijk gaat beseft men maar half), doch de leider had reeds op de heenreis gelegenheid „voeling” met het gezelschap te krijgen, zoodat de stemming er onderweg reeds in was. Deze methode is heel wat beter (maar ook natuurlijk duurder) dan dat men eerst in de plaats van aankomst den leider vindt.

In alle gevallen logeerde men in het aan alle eischen van comfort, hygiëne, keuken enz. voldoende hotel Bohy Lafayette. Dag in, dag uit was dit hotel uitverkocht. Dat onze deelnemers niettegenstaande dat speciale zorg genoten, is aan den invloed van het reisbureau te danken geweest. Menu's met vier gangen en fruit voor lunch en diner vindt men in eerste klasse hotels, dus natuurlijk ook daar. Dan de prachtige autocars van de American Express. Alles eerste klasse materiaal, waarbij tevens de inzittenden voor hooge bedragen tegen alle mogelijke ongelukken verzekerd waren.

De maaltijden in den trein, inclusief fooien waren uitstekend.

Toen bij de eerste reis bleek, dat de metro's, waarmee men naar de tentoonstelling zou reizen, wat erg vol waren, heeft het reisbureau met gearzeld om zonder kosten taxi's te verstrekken, alléén en uitsluitend voor het comfort der deelnemers.

De leider ontving voor alle vier gezelschappen dank voor zijn „beschaafde, soepele en gemoedelijke

leiding”. Dezelfde persoon heeft alle vier reizen geleid en dank zij hem ook van deze zijde daarvoor gebracht.

Ten slotte hierbij een afschrift getuigschrift van de deelnemers aan de tweede reis van 29 Jun tot 5 Juli i.l.

„De deelnemers aan de gezelschapsreis 29 Jun tot 5 Juli 1931 naar Parijs van „Oost en West”, wenschen langs dezen weg hunne tevredenheid te betuigen aan de directie over de beschaafde, soepele en gemoedelijke leiding van hun reis door den heer Seneff. Met veel genoegen zullen wij deze reis blijven herdenken.” Was geteekend door alle deelnemers.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Informatie-Bureau.

Het Informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, is dagelijks geopend van 10—12 en van 2½—4 uur (des Zaterdags alleen tot 12 uur).

Luchtpost uit Indië.

Blijkens mededeeling van de Indische Post-administratie heeft het retourvliegtuig „Raaf” van de Holland-Indië-dienst ruim 195 K.G. post aan boord.

Hiervan is 50 K.G. 300 G. bestemd voor Amsterdam, 75 K.G. 060 G. bestemd voor Amsterdam (verdere verzending), 46 K.G. 525 G. voor 's-Gravenhage, 10 K.G. 310 G. voor Rotterdam, 6 K.G. 319 G. voor Haarlem, 3 K.G. 055 G. voor Leiden en 4 K.G. 021 G. voor Utrecht.

In Nederland aangekomen verlofgangers.

J. Wentholt, ass.-res. b.d. alg. Bestuursdienst, Gorssel; J. Ch. W. Ot, ambt. ter besch. v.d. hoofdinspect. v. Fin., Laan van N. O.-Indië 4, Den Haag; P. Tafelief, insp. v. Fin., Ant. Heinsiusstraat 48, Den Haag; ir. F. L. P. G. Fournier, hoofding. b.d. P.T.T., v. Bleiswijkstraat 143, Den Haag; mej. H. Plantema, hoofdonderw. b.h. O. W. L. O., Galvanistraat 16, Den Haag; A. Zondag, luit. inf., Obrechtstraat 241, Den Haag; A. G. W. Navis, luit. inf., Putten, Gld.; H. Treffers, ritm. cav. Hollanderstraat 9, Den Haag; J. v. d. Donker, 1e luit. cav., W. v. Mechelenstraat 20, Amersfoort; M. J. Kuen, luit. inf., v. Lumcijstraat 69, Den Haag; C. v. d. Reest, contr. 1e kl. b.d. dienst der Landelijke Inkomsten, Goudenregenstraat 144, Den Haag; J. de Jong, hoofdpolitieopz. b.d. veldpol., enuslaan 76, Enkhuizen. Mej. E. W. Simons, onderwijzeres van bijstand b.h. N. G. L. O. te Paramaribo, Corn. v. d. Lijnstraat 43, Den Haag.

Met Pensioen.

F. A. van Ginkel, ambtenaar 30 kl. I.-U. en Acc., Abeelstraat 24, Den Haag; G. H. Hover, onderw. a.d. 2e O.M.S. te Batavia-centrum, Groesbeekscheweg 209, Nijmegen; H. C. L. Verwoerd, comm. b.d. S.S. en Tr., Columbusstraat 54, Den Haag; F. N. Houwing, luit.-kol. genie, Vondelstr. 208, Den Haag; A. J. de Bank Langenhout, kol. inf., p.a. D. Habema, Danckertstraat 30, Den Haag; R. Boerma, luit. inf., Ternootstraat 81, Den Haag; dr. E. J. A. Gerards, kol. M.G.D., Fred. Hendriklaan 13, Den Haag; W. S. van Manen, dir. O. v. Gez., 1e kl. Stadhouderslaan 26, Den Haag; F. W. Sanders, maj. tit. art., Weth. Spaargarenstraat 31, Oegstgeest; H. J. van Veen, kapt. mil. adm., Goudsbloemlaan 59, Den Haag.

Mutatiestaat van 28 October tot 4 November '31

Nieuwe Leden:

A. A. de Jong, Oud-Kapitein N.-I.-L., Amsterdam, Vondelstraat 58.
W. J. van der Dussen, Leraar M.K.L.S. te Deventer, Alex. Hegiusstraat 2.

Voorgesteld door:

den heer L. A. C. Onvlee te Amsterdam.
den heer Dr. H. H. Zeylstra Fzn. te Deventer.

Afschrijvingen:

J. D. Daudey, Den Haag, Mauvestraat 28. G. L. Reinderhoff, Den Haag, Sweelinckstraat 108.

Adresveranderingen:

J. Th. G. Dulfer, van: Schiedam terug naar: Utrecht, Laan van Minsweerd 64. f 5.—
L. C. Kwartz, Jur. Cand. Utrecht, van: Mengelberglaan 7, naar: Jan van Scorelstraat 77.
H. J. Looman, O.I.-Ambtenaar m.v., van: Apeldoorn, Soerensche Weg 9, naar: De Bilt, Westervlaan 32. f 5.—
J. F. Bok, Den Haag, van: Fred. Hendriklaan 28, naar: Ten Hovestraat 33, p.a. F. W. Santman.
Dr. E. Boerenbeker, Adm. Ambt. B.B., van: Batavia-Centrum, naar: Indramajoe.
S. C. Plantinga, Luit.-Kol. Inf. van: Pontianak, naar: Bandoeng.
J. S. F. van Hoogstraten, van: „Hoogstede” bij Arnhem, naar: Den Haag, Nieuwe Parklaan 77. f 5.—
R. Th. B. Staab, Rotterdam, van: Goudsche Singel 197a, naar: Nieuwe Haven 155a.